

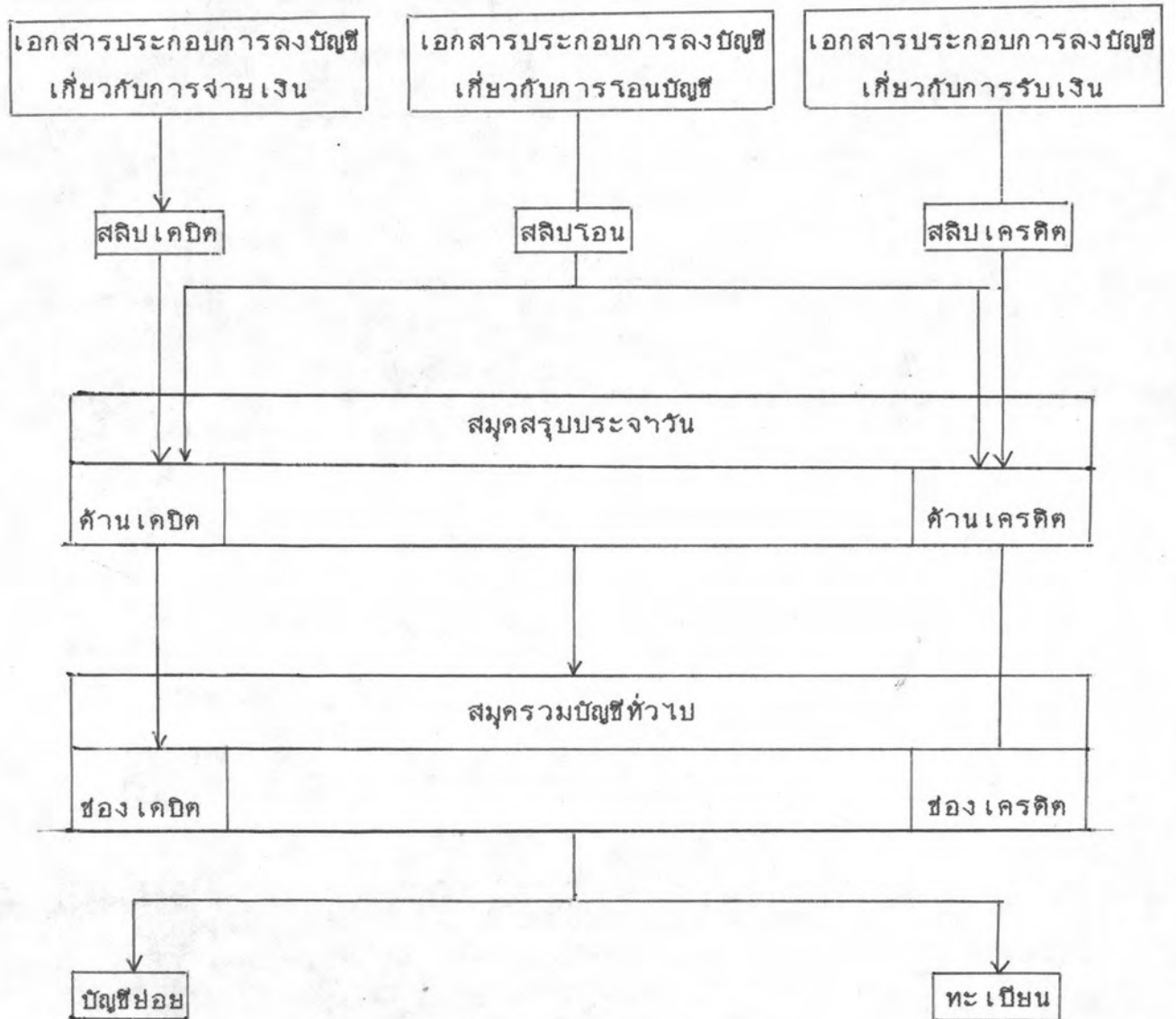

บทที่ 3

ระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์

ระบบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์

เนื่องจากธุรกิจสำคัญของสหกรณ์ออมทรัพย์มักจะเกี่ยวข้องกับการรับจ่ายเงิน คือ การรับเงินสะสมรายเดือน รับเงินค่าหุ้น เงินรับฝาก และเงินให้กู้แก่สมาชิก รายการบัญชีส่วนใหญ่นี้จึงเป็นรายการรับจ่ายเงิน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์จะเป็นเช่นเดียวกับธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์จึงได้นำระบบบัญชีรูปแบบพิเศษในระบบสลิปที่ใช้ในธนาคารมาปรับใช้ การบันทึกรายการบัญชีเริ่มจากการจำแนกรายการเงินที่ปรากฏในเอกสารประกอบการลงบัญชีเป็นประเภทต่าง ๆ แล้วจัดทำสลิปตามประเภทรายการเงินนั้น เพื่อนำไปบันทึกลงในสมุดบันทึกรายการขึ้นต้นที่เรียกว่า สมุดสรุประจาววัน ผ่านรายการไปบันทึกลงในบัญชีแยกประเภทที่กำหนดไว้ในสมุดบันทึก รายการขึ้นปลายที่เรียกว่าสมุดรวมบัญชีทั่วไป เพื่อแสดงรายการเงินที่เกิดขึ้นเป็นประเภท ๆ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องทราบรายละเอียดของรายการเงินที่แยกย่อยออกไปอีกก็จัดทำมีบัญชีย่อยหรือทะเบียนตามความต้องการ แผนผังระบบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์แสดงได้ดังรูปที่ 3-1

รูปที่ 3-1 แผนผังระบบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์

สมุดบัญชี

สมุดบัญชีตามระบบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใช้ระบบสลิปแบ่ง เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สมุดบันทึกรายการขั้นต้น และสมุดบันทึกรายการชั้นปลาย

1. สมุดบันทึกรายการขั้นต้น ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินจาก เอกสารประกอบการลงบัญชีต่าง ๆ ก่อนที่จะนำไปบันทึกในสมุดบันทึกรายการชั้นปลาย ซึ่งสมุดบันทึกรายการขั้นต้นนี้คือ สมุดสรุปรประจำวัน จะใช้เป็นสมุดเงินสดบันทึกรายการรับ-จ่ายเงินสดประจำวัน และเป็นสมุดรายวันทั่วไปเพื่อใช้บันทึกรายการโอนแก้ไขข้อผิดพลาด โอนปรับปรุงบัญชี โอนปิดบัญชี ซึ่งอาจสรุปได้ว่าการใช้สมุดสรุปรประจำวัน มีดังนี้

1.1 ใช้บันทึกรายการเงินที่เกิดขึ้นในวันหนึ่ง ๆ โดยสรุปรวมเป็นประเภทของรายการเงินที่จะนำไปลงบัญชีแยกประเภทตามสลิปที่เกิดขึ้น โดยแบ่งออกเป็นด้านเดบิตและด้านเครดิต รายการเงินที่มียอดสลิปเดบิตจะบันทึกในสมุดสรุปรประจำวันด้านเดบิต รายการเงินที่มียอดสลิปเครดิตจะบันทึกในสมุดสรุปรประจำวันด้านเครดิต เมื่อสิ้นวันทำการจะมีการรวมยอดคง เหลือแต่ละด้านหายออกยกไปในวันต่อไป

1.2 ใช้บันทึกรายการโอนบัญชี โดยนำรายการเงินในสลิปโอนมาบันทึกต่อจากยอดสรุปรประจำวันที่เป็นเงินสดแต่ไม่ต้องรวมยอดทั้งสิ้นประจำวัน ซึ่งหลังจากบันทึกรายการเงินทุกรายการและปิดยอดประจำวันแล้วจะนำยอดเงินของแต่ละบัญชีในสมุดสรุปรประจำวันไปบันทึกในบัญชีแยกประเภทในสมุดรวมบัญชีทั่วไป

2. สมุดบันทึกรายการชั้นปลาย ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินแยกตามลักษณะรายการที่เกิดขึ้นแต่ละประเภทจากสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เพื่อรวบรวมรายการเงินที่มีลักษณะเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน สมุดบันทึกรายการชั้นปลายได้แก่

2.1 สมุดรวมบัญชีทั่วไป ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินจากสมุดบันทึกรายการขั้นต้นแยกตามประเภทบัญชีที่จำแนกไว้ รายการเงินทุกรายการที่บันทึกในสมุดสรุปรประจำวันจะต้องนำมาบันทึกลงในบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้องเสมอ

2.2 บัญชีย่อย รายการเงินบางประเภทจำเป็นต้องทราบรายละเอียดคบสลิปย่อยลงไปจึงต้องจัดทำบัญชีย่อยเพื่อบันทึกรายละเอียดคบสลิปย่อยนั้น ๆ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการควบคุม บัญชีย่อยนี้ได้แก่ บัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้ บัญชีย่อยลูกหนี้อื่น ๆ บัญชีย่อยเจ้าหนี้เงินรับฝากออมทรัพย์ บัญชีย่อยเจ้าหนี้เงินรับฝากประจำ บัญชี

ย่อยเจ้าหนี้เงินกู้

2.3 ทะเบียน เพื่อให้ทราบรายละเอียดของรายการเงินบางประเภท และเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายจึงต้องจัดทำทะเบียนสำหรับบันทึกรายการต่าง ๆ ได้แก่ ทะเบียนสมาชิก ทะเบียนหุ้น ทะเบียนสินทรัพย์ถาวร ทะเบียนเครื่องเขียนแบบพิมพ์ ทะเบียนหลักประกัน เงินสะสมเงินสำรองบำเหน็จ และเงินชดเชยเจ้าหนี้ที่ ทะเบียนหุ้น และ บัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้

เอกสารประกอบการลงบัญชี

เอกสารประกอบการลงบัญชีหมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นหลักฐานบันทึกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรายการเงินที่เกิดขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักฐานบันทึกลงในสมุดบันทึกรายการขั้นต้น เอกสารประกอบการลงบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เอกสารภายนอก และ เอกสารภายใน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เอกสารภายนอก เป็นเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สหกรณ์ได้รับจากผู้อื่น เช่น ใบเสร็จรับเงินของร้านค้าหรือบริษัทต่าง ๆ ที่สหกรณ์ได้รับมา
2. เอกสารภายใน เป็นเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สหกรณ์จัดทำขึ้นเอง ได้แก่

2.1 สลิป เป็นเอกสารแสดงรายการที่เกิดขึ้นแยกตามประเภทการรับจ่าย ได้แก่ สลิปเครดิต ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินที่ได้รับประจำวันโดยจำแนกรายการรับเงินต่าง ๆ ตามประเภทของบัญชี สลิปเดบิต ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินที่จ่ายประจำวัน โดยจำแนกรายการจ่ายเงินต่าง ๆ ตามประเภทบัญชี และสลิปรอน ใช้สำหรับบันทึกรายการแก้ไขข้อผิดพลาด รายการปรับปรุงบัญชีต่าง ๆ และรายการเงินที่ไม่อาจนำไปบันทึกในสลิปเครดิต หรือสลิปเดบิตได้

2.2 เอกสารประกอบสลิป เป็นเอกสารที่สร้างขึ้นเพื่อประกอบสลิปเครดิต สลิปเดบิต หรือสลิปรอน ได้แก่

2.2.1 ใบเสร็จรับเงิน เป็นหลักฐานการรับเงินทุกประเภทที่สหกรณ์ได้รับเช่น เงินสะสมค่าหุ้นรายเดือน ค่าธรรมเนียมแรกเข้า เงินรับชำระหนี้จากสมาชิก ใบเสร็จรับเงินนี้ใช้เป็นเอกสารประกอบสลิปเครดิต

2.2.2 ใบสำคัญจ่ายเงิน เป็นหลักฐานการจ่ายเงินต่าง ๆ ของ สหกรณ์ เช่น จ่ายสินค้าหุ้น จ่ายเงินเดือน เว้นแต่รายจ่ายที่มีใบเสร็จรับเงินจากบุคคล ภายนอกแล้ว ใบสำคัญจ่ายเงินนี้ใช้เป็นเอกสารประกอบสลิปเคดิต

2.2.3 ใบส่งเงินฝากออมทรัพย์ เป็นหลักฐานบันทึกการฝากเงิน ประเภทออมทรัพย์โดยส่งพร้อมสมุดคู่บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ ใช้เป็นเอกสารประกอบสลิป เครดิต

2.2.4 ใบส่งเงินฝากประจำ เป็นหลักฐานบันทึกการฝากเงิน ประเภทประจำโดยส่งพร้อมสมุดคู่บัญชีเงินฝากประจำ ใช้เป็นเอกสารประกอบสลิปเครดิต ในบางสหกรณ์จะออกใบรับเงินฝากประจำแทนสมุดคู่บัญชีเงินฝากประจำ

2.2.5 ใบถอนเงินฝากออมทรัพย์ เป็นหลักฐานบันทึกการจ่ายเงิน ฝากออมทรัพย์ ใช้เป็นเอกสารประกอบสลิปเคดิต

2.2.6 ใบถอนเงินฝากประจำ เป็นหลักฐานบันทึกการจ่ายเงิน ฝากประจำ ใช้เป็นเอกสารประกอบสลิปเคดิต ถ้าเป็นการฝากโดยออกใบรับเงิน ฝากประจำสมาชิกจะค้องนำใบรับเงินฝากประจำมาคืนด้วย

2.2.7 หนังสือสัญญากู้เงิน ใช้สำหรับบันทึกรายการจ่ายเงินให้ สมาชิก ใช้เป็นเอกสารประกอบสลิปเคดิต ในกรณีที่สมาชิกไม่ได้มารับเงินกู้ด้วยตนเองที่ สำนักงานสหกรณ์แต่ส่งผ่านหัวหน้าหน่วยที่สมาชิกสังกัดจะค้องมีใบรับเงินแบบสัญญากู้เงินด้วย

นอกจากสมุดบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วสหกรณ์ ออมทรัพย์ยังมีการจัดทำสมุดบัญชีและทะเบียนช่วยต่าง ๆ ขึ้นอีกเพื่อควบคุมรายการเงิน ต่าง ๆ ให้ถูกต้องยิ่งขึ้น ได้แก่

1. สมุดเงินสกรับ และสมุดเงินสดจ่าย ใช้สำหรับบันทึกรายการรับจ่ายของ เจ้าหน้าที่การเงินเพื่อควบคุมเงินสดที่อยู่ในความรับผิดชอบและเพื่อให้ทราบว่าเงินสด คงเหลือแต่ละวันถูกต้องตรงกับยอดเงินคงเหลือตามสมุดสรูปประจำวัน
2. ทะเบียนหนังสือกู้เงินเพื่อเหตุฉุกเฉิน ใช้สำหรับบันทึกรายการจ่ายเงินกู้ เพื่อเหตุฉุกเฉิน รวมยอดเป็นรายวันและนำไปบันทึกในสลิปเคดิต
3. ทะเบียนหนังสือกู้เงินสามัญและหนังสือคำประกัน ใช้สำหรับบันทึกรายการ

จ่ายเงินกู้สามัญ รวมยอดเป็นรายวันและนำไปบันทึกในสลิปเคดิต

4. ทะเบียนหนังสือเงินพิเศษ ใช้สำหรับบันทึกรายการจ่ายเงินกู้พิเศษ รวมยอดเป็นรายวันและนำไปบันทึกในสลิปเคดิต

5. ทะเบียนหนังสือเงินที่ใช้ต้นทุนประกัน ใช้สำหรับบันทึกรายการจ่ายเงินกู้ที่ใช้ต้นทุนประกัน รวมยอดเป็นรายวันและนำไปบันทึกในสลิปเคดิต

6. ทะเบียนการรับเงินงวดชำระหนี้ ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินให้กู้ที่จะต้องเรียกเก็บเป็นการควบคุมการเรียกเก็บหนี้ให้ครบถ้วนถูกต้อง

7. ทะเบียนคุมยอดทุนเรือนหุ้น (รายการคุมยอดเงินคงเหลือ) ใช้สำหรับบันทึกรายการทุนเรือนหุ้น เป็นการคุมยอดทุนเรือนหุ้นเป็นรายหน่วย

8. ทะเบียนคุมยอดลูกหนี้เงินให้สมาชิกกู้ (รายการคุมยอดเงินคงเหลือ) ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินให้สมาชิกกู้ เป็นการคุมยอดลูกหนี้เงินให้สมาชิกกู้เป็นรายหน่วย

9. ทะเบียนคุมยอดทุนเรือนหุ้น (รายการคุมยอดเงินค่าหุ้นคงเหลือ) ใช้สำหรับบันทึกรายการทุนเรือนหุ้นรวมทุกหน่วย เป็นการคุมยอดทุนเรือนหุ้นเพื่อให้ถูกต้องตรงกับบัญชีทุนเรือนหุ้น

10. ทะเบียนคุมยอดลูกหนี้เงินให้สมาชิกกู้ (รายการคุมยอดเงินให้กู้คงเหลือ) ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินให้สมาชิกกู้รวมทุกหน่วย เป็นการคุมยอดลูกหนี้เงินให้สมาชิกกู้ให้ตรงกับบัญชีลูกหนี้เงินให้สมาชิกกู้

(แบบสมุดบัญชีเอกสารประกอบการลงบัญชี บัญชีย่อย ทะเบียนต่าง ๆ อยู่ในภาคผนวก ข)

งบการเงิน

จากบัญชีแยกประเภทที่จัดทำขึ้นตามลักษณะของรายการเงินประเภทต่าง ๆ ในสมุดรวมบัญชีทั่วไปนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 5 หมวดใหญ่ ๆ ได้แก่

1. หมวดบัญชีสินทรัพย์ หมายถึงบัญชีแยกประเภทที่แสดงมูลค่าสินทรัพย์ต่าง ๆ ทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน ซึ่งสหกรณ์เป็นเจ้าของ เช่น

- บัญชีเงินสดและเงินฝากธนาคาร
- บัญชีลูกหนี้เงินให้กู้
- บัญชีลูกหนี้อื่น ๆ

- บัญชีหนี้สงสัยจะสูญ
- บัญชีลูกหนี้ค้ำประกัน (เงินหักส่งค้ำประกัน)
- บัญชีรายได้ค้ำประกัน
- บัญชีวัสดุคงเหลือ
- บัญชีหุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย
- บัญชีที่ดิน

2. หมวดบัญชีหนี้สิน หมายถึงบัญชีแยกประเภทที่แสดงมูลค่าแห่งข้อผูกพันใด ๆ ที่สหกรณ์จะต้องชำระ เช่น

- บัญชีเจ้าหนี้เงินรับฝากออมทรัพย์
- บัญชีเจ้าหนี้เงินรับฝากประจำ
- บัญชีเจ้าหนี้เงินสด
- บัญชีค่าใช้จ่ายค้ำประกัน
- บัญชีเงินสะสมเจ้าหนี้
- บัญชีเงินปันผลตามหุ้นค้ำประกัน
- บัญชีเงินเฉลี่ยคืนค้ำประกัน

3. หมวดบัญชีทุน หมายถึงบัญชีแยกประเภทที่แสดงมูลค่าหุ้นที่สมาชิกถืออยู่ในสหกรณ์รวมทั้งเงินสำรอง ทุนสะสมต่าง ๆ และกำไรสุทธิประจำปี เช่น

- บัญชีทุนเรือนหุ้น
- บัญชีเงินสำรอง
- บัญชีทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผล
- บัญชีทุนสาธารณประโยชน์
- บัญชีกำไรขาดทุน

4. หมวดบัญชีรายได้ หมายถึงบัญชีแยกประเภทที่แสดงมูลค่าแห่งรายได้หรือผลตอบแทนต่าง ๆ เช่น

- บัญชีดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้
- บัญชีดอกเบี้ยรับเงินฝากธนาคาร
- บัญชีค่าธรรมเนียมแรกเข้า

- บัญชีรายได้อื่น ๆ

5. หมวดบัญชีค่าใช้จ่าย หมายถึงบัญชีแยกประเภทที่แสดงมูลค่าต้นทุนที่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น

- บัญชีคอก เบี้ยจ่าย
- บัญชีค่าเช่า
- บัญชีเงินเดือนและค่าจ้าง
- บัญชีค่าเบี้ยประชุมกรรมการ
- บัญชีค่าเผื่อหนี้สูญ
- บัญชีค่าเสื่อมราคา
- บัญชีค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

จากรายการตามหมวดบัญชีต่าง ๆ ข้างต้นจะนำมาจัดทางบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ตามแบบที่ราชการกำหนดกล่าวคือ ตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2531 ประกอบด้วย งบดุล งบกำไรขาดทุน และรายละเอียดประกอบ เพื่อแสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์สำหรับช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง และเพื่อแสดงฐานะการเงิน ณ วันใดวันหนึ่ง แบบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์จะเป็นดังนี้

สหกรณ์ออมทรัพย์.....จำกัด

งบดุล

ณ วันที่

<u>สินทรัพย์</u>	ปี 25....(บาท)	ปี 25....(บาท)
<u>สินทรัพย์หมุนเวียน</u>		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	000.00	000.00
ลูกหนี้		
ตัวแทนหักเงินส่ง	000.00	000.00
เงินสด	000.00	000.00
อื่น ๆ	000.00	000.00
รวมลูกหนี้	000.00	000.00
หัก หนี้สงสัยจะสูญ/สำรองหนี้คลาดเคลื่อน	000.00	000.00
ลูกหนี้สุทธิ	000.00	000.00
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมค้างรับ	000.00	000.00
วัสดุคงเหลือ	000.00	000.00
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	000.00	000.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	000.00	000.00
<u>สินทรัพย์ถาวร - สุทธิ</u>		
ที่ดิน	000.00	000.00
สิ่งปลูกสร้าง	000.00	000.00
ยานพาหนะ	000.00	000.00
เครื่องใช้สำนักงาน	000.00	000.00
รวมสินทรัพย์ถาวร	000.00	000.00

ปี 25....(บาท) ปี 25....(บาท)

สินทรัพย์อื่น

<u>หุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย</u>	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
รวมสินทรัพย์อื่น	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
รวมสินทรัพย์	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>

หนี้สินและทุนของสหกรณ์หนี้สินหมุนเวียน

เงินเบิกเกินบัญชีธนาคารและเงินกู้ยืม	000.00	000.00
ส่วนของหนี้ระยะยาวที่ถึงกำหนดชำระภายใน		
1 ปี	000.00	000.00
เงินรับฝาก	000.00	000.00
คอก เบี้ยเงินรับฝากค้างจ่าย	000.00	000.00
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
รวมหนี้สินหมุนเวียน	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>

หนี้สินระยะยาว

เงินกู้ยืมระยะยาว	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
รวมหนี้สินระยะยาว	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>

หนี้สินอื่น

เงินสะสมเจ้าหน้าที่	000.00	000.00
สำรองบำเหน็จเจ้าหน้าที่	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
รวมหนี้สินอื่น	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
รวมหนี้สิน	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>

ปี 25....(บาท) ปี 25....(บาท)

ทุนของสหกรณ์

ทุนเรือนหุ้น มูลค่าหุ้นละ.....บาท		
หุ้นที่สหกรณ์ออก.....หุ้น		
หุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าแล้ว	000.00	000.00
เงินสำรอง	000.00	000.00
ทุนสะสมตามข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ	000.00	000.00
กำไรสุทธิประจำปี	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
รวมทุนของสหกรณ์	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

1. -----
2. -----

สหกรณ์ออมทรัพย์.....จำกัด
งบบุคลากร
สำหรับปี สิ้นสุดวันที่.....

<u>รายการย่อยรายได้และค่าใช้จ่าย</u>	ปี 25...(บาท) %		ปี 25...(บาท) %	
<u>รายได้</u>				
คอก เบี้ยรับ	000.00	00.00	000.00	00.00
รายได้อื่น (รายละเอียด 1)	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>
รวมรายได้	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>
<u>ค่าใช้จ่าย</u>				
คอก เบี้ยจ่าย	000.00	00.00	000.00	00.00
เงินเดือน	000.00	00.00	000.00	00.00
เบี้ยประชุมกรรมการ	000.00	00.00	000.00	00.00
ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ	000.00	00.00	000.00	00.00
ค่ารับรอง	000.00	00.00	000.00	00.00
ค่าเสื่อมราคา	000.00	00.00	000.00	00.00
ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	000.00	00.00	000.00	00.00
ค่าน้ำ - ค่าไฟฟ้า	000.00	00.00	000.00	00.00
ค่าเพื่อหนี้สูญ	000.00	00.00	000.00	00.00
	000.00	00.00	000.00	00.00
	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>
รวมค่าใช้จ่าย	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>
กำไรสุทธิประจำปี	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>

รายละเอียด 1

รายละเอียดรายได้อื่น

	ปี 25... (บาท)	%	ปี 25... (บาท)	%
ดอกเบี้ยรับเงินฝากธนาคาร	000.00	00.00	000.00	00.00
ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	000.00	00.00	000.00	00.00
รายได้ค่าเช่า	000.00	00.00	000.00	00.00
หนี้สูญรับคืน	000.00	00.00	000.00	00.00
ผลตอบแทนจากการลงทุนถือหุ้น	000.00	00.00	000.00	00.00
รายได้เบ็ดเตล็ด	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>
	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>	<u>000.00</u>	<u>00.00</u>

สหกรณ์ออมทรัพย์.....จำกัด
 งบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน
 สำหรับปี สิ้นสุดวันที่.....

แหล่งที่มาของเงินทุน	ปี 25... (บาท)	ปี 25... (บาท)
จากการดำเนินงาน		
กำไรสุทธิประจำปี	000.00	000.00
ค่าเสื่อมราคา	000.00	000.00
สินทรัพย์อื่นลดลง	000.00	000.00
เงินผู้ระยะยาว	000.00	000.00
หนี้สินอื่นเพิ่ม	000.00	000.00
การเพิ่มหุ้น	000.00	000.00
	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
รวมแหล่งที่มาของเงินทุน	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>

	ปี 25... (บาท)	ปี 25... (บาท)
<u>ทางเข้าของเงินทุน</u>		
ซื้อสินทรัพย์ถาวร	000.00	000.00
สินทรัพย์อื่นเพิ่ม	000.00	000.00
จัดสรรกำไร - ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ฯ	000.00	000.00
- เงินปันผล	000.00	000.00
- เงินเฉลี่ยคืน	000.00	000.00
- เงินรับผิด	000.00	000.00
จ่ายทุนสาธารณประโยชน์	000.00	000.00
	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
รวมทางเข้าของเงินทุน	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>
ทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น/(ลดลง)	<u>000.00</u>	<u>000.00</u>

ลักษณะการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้งานสหกรณ์ออมทรัพย์

ในปัจจุบันมีสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่หลายแห่งได้นำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบันทึกบัญชี ทำให้การบริการสมาชิกเป็นไปอย่างรวดเร็ว การนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการดำเนินงานธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์ มีวัตถุประสงค์หลักที่จะให้มีการประมวลข้อมูลข่าวสาร ที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง รวดเร็วมีความหมายทันกับเวลาที่ต้องการ ซึ่งธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเงิน เช่นสหกรณ์ออมทรัพย์แล้วยังมีความสำคัญอย่างมากที่ต้องการข่าวสารที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว เหตุผลของการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้งานกิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อมาใช้งานก็คือ

1. คอมพิวเตอร์ทำงานได้รวดเร็วมากและสะดวกแก่ผู้ใช้ในการประมวลข้อมูลเกี่ยวกับเงินรับฝาก เงินให้กู้ ทุนเรือนหุ้น ผลการดำเนินงาน เป็นต้น
2. ให้บริการแก่สมาชิกได้รวดเร็วตามที่สมาชิกต้องการ เช่น การออกใบเสร็จรับเงิน การคิดดอกเบี้ยเงินกู้ และดอกเบี้ยเงินรับฝากของสมาชิก
3. คอมพิวเตอร์สามารถเก็บข้อมูลได้เป็นจำนวนมากโดยใช้เวลาเพียงเล็กน้อย

น้อย จึง เป็นการประหยศเนื้อที่ในการเก็บข้อมูลที่มีความสำคัญของสหกรณ์

4. คอมพิวเตอร์ทำงานได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ ซึ่งจะต้องมีโปรแกรมส่งงานที่สั่งให้เครื่องทำงานถูกต้องจึงจะมีผลทำให้การประมวลผลไม่ผิดพลาด

5. เป็นการลดต้นทุนเมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ประมวลผลที่มีอยู่จำนวนมากกับการใช้คนประมวลผล

6. เป็นการเสริมสร้างความศรัทธาที่เพิ่มขึ้นต่อสมาชิกของสหกรณ์ มีผลทำให้สมาชิกมีความไว้วางใจที่จะฝากเงินหรือทำธุรกิจอื่นกับสหกรณ์เพิ่มขึ้น

รูปแบบของการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้งานในสหกรณ์ออมทรัพย์แบ่งได้เป็น

3 รูปแบบคือ

1. นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดทำเอกสารประกอบการลงบัญชีกล่าวคือ การออกใบเสร็จรับเงิน

2. นำคอมพิวเตอร์มาใช้บันทึกบัญชีและจัดทางบการเงิน

3. นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดทำทะเบียนและบันทึกบัญชีย่อย เช่น ทะเบียนหุ้น ทะเบียนสมาชิก บัญชีย่อยลูกหนี้เงินกู้ เป็นต้น

1. การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดทำเอกสารประกอบการลงบัญชี เอกสารประกอบการลงบัญชีที่คอมพิวเตอร์เข้ามาเกี่ยวข้องมากที่สุดคือใบเสร็จรับเงินของสหกรณ์ ก่อนวันสิ้นเดือนสหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องจัดพิมพ์ใบเสร็จรับเงินส่งผ่านหน่วยงานที่สมาชิกส่งค่าอยู่ เพื่อเรียกเก็บเงิน ในรายละเอียดของใบเสร็จรับเงินจะประกอบด้วย เงินค่าหุ้นที่สมาชิกส่งมาสะสมรายเดือน รายการชำระเงินกู้ประเภทต่าง ๆ พร้อมดอกเบี้ย สหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่ที่มีสมาชิกมากจะเสียเวลาในการเขียนใบเสร็จรับเงินมาก เมื่อนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการพิมพ์ใบเสร็จรับเงินทำให้ประหยัดเวลามากขึ้น

2. การนำคอมพิวเตอร์มาใช้บันทึกบัญชี และจัดทางบการเงิน การบันทึกรายการบัญชีจะเริ่มจากการบันทึกรายการในสมุดรายวันขั้นต้น ในระบบคอมพิวเตอร์ การบันทึกบัญชีจะบันทึกโดยป้อนข้อมูลตามสลิปเคบิต สลิปเครดิต หรือสลิปรอน จะปรากฏรายการนั้น ๆ บนจอภาพ เมื่อต้องการที่จะทางบการเงินเครื่องคอมพิวเตอร์จะพิมพ์ออก

เป็นงบทดลอง งบดุล และงบกำไรขาดทุนให้ตามโปรแกรมคำสั่ง

3. การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดทำทะเบียน และบันทึกบัญชีย่อย ทะเบียน และบัญชีย่อยที่สหกรณ์ออมทรัพย์จำเป็นต้องจัดทำขึ้นเพื่อให้ทราบรายละเอียดทางการเงินได้แก่ ทะเบียนสมาชิก ทะเบียนหุ้น ทะเบียนสินทรัพย์ถาวร บัญชีย่อยลูกหนี้ เงินฝาก บัญชีย่อยเจ้าหนี้เงินรับฝากออมทรัพย์และเงินรับฝากประจำ ข้อมูลที่จะต้องบันทึกในทะเบียนและบัญชีย่อยต่าง ๆ นี้ เป็นข้อมูลที่ซ้ำกันและมีจำนวนมากทุกเดือน เมื่อสหกรณ์ออมทรัพย์นำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดทำทะเบียนและบัญชีย่อยจะสามารถจัดทำรายละเอียดได้เสร็จรวดเร็ว การจัดทำงบการเงินเมื่อสิ้นปีจึงไม่ล่าช้า

ลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการบันทึกบัญชี

ลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการบันทึกบัญชีด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ ได้แก่ข้อมูลของงานต่อไปนี้คือ

1. งานทะเบียนสมาชิก เนื่องจากสมาชิกของสหกรณ์มีมากจึงต้องมีทะเบียนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ในสหกรณ์ออมทรัพย์ และเป็นฐานข้อมูลที่จะนำไปใช้ในงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลในส่วนของงานทะเบียนสมาชิกนี้ ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล เลขทะเบียนสมาชิก วันที่เข้าเป็นสมาชิก อายุการเป็นสมาชิก จำนวนหุ้น เงินได้รายเดือนที่ได้รับ เงินสะสมรายเดือนแต่ละเดือน ซึ่งรูปแบบของการจัดทำทะเบียนสมาชิกแล้วแต่สหกรณ์ออมทรัพย์จะจัดทำ แต่ในส่วนของการรายละเอียดในการทำทะเบียนจะเป็นท่านเองเดียวกัน

2. งานฝาก-ถอน

2.1 งานฝาก-ถอนเงินฝากออมทรัพย์ เมื่อสมาชิกต้องการฝากหรือถอนเงินฝากประเภทออมทรัพย์ สมาชิกจะเขียนรายการฝากหรือถอนในใบฝากหรือใบถอนเงินแล้วยื่นให้พนักงานสหกรณ์ซึ่งจะทำการตรวจสอบและส่งให้พนักงานคอมพิวเตอร์เรียกบัญชีสมาชิกจากหน่วยประมวลผลกลาง ป้อนข้อมูลรายการฝากหรือถอนของสมาชิกนั้น ๆ แล้วส่งกลับไปยังหน่วยประมวลผลกลางพร้อมพิมพ์เป็นรายงานเพื่อให้ตรวจสอบว่าถูกต้องหรือไม่ ในบางสหกรณ์จะมีใบแจ้งยอดรายการฝากหรือถอนทุกครั้งซึ่งเครื่องคอมพิวเตอร์จะพิมพ์ออกมาหลังจากทำรายการแล้วเหมือนกับสลิปที่ออกจากเครื่อง ATM ของธนาคาร

ในกรณีที่สมาชิกต้องการทราบยอดคงเหลือในบัญชีของตนก็จะสอบถามจากเจ้าหน้าที่ได้ ทุกสิ้นวันทำการ เครื่องคอมพิวเตอร์จะออกรายงานยอดคงเหลือทุกบัญชีในวันนั้น ๆ

2.2 งานฝาก-ถอนเงินฝากประจำ เมื่อสมาชิกต้องการฝากเงิน ประเภทประจำจะเขียนใบนำฝาก เช่นเดียวกับเงินฝากออมทรัพย์ พนักงานจะทำการบันทึก ข้อมูลรายการนำฝากแต่ละยอด เมื่อต้องการจะถอนก็ทำเช่นเดียวกับถอนเงินฝากออมทรัพย์ ซึ่ง เครื่องคอมพิวเตอร์จะคำนวณดอกเบี้ยสำหรับเงินฝากประจำออกนั้น ๆ ด้วย

3. งานเงินกู้ เงินกู้ของสหกรณ์ออมทรัพย์แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ เงินกู้ อุดเงิน เงินกู้สามัญ และเงินกู้พิเศษ เงินกู้ทั้งสามประเภทนี้จะต่างกันตรงส่วนของวงเงินกู้ ระยะเวลาชำระคืน และการค้ำประกัน เมื่อสมาชิกมาขอกู้ เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์จะเรียก ข้อมูลมาตรวจสอบเรื่องสิทธิของสมาชิก เกี่ยวกับวงเงินที่จะกู้ได้หรือวงเงินที่จะใช้ค้ำประกัน เงินกู้ ซึ่งในส่วนนี้จะอาศัยข้อมูลทั้งหมดจากทะเบียนสมาชิก สมาชิกจะทราบรายละเอียด ต่าง ๆ เกี่ยวกับภาระกู้ของสมาชิกได้ทันที ในกรณีของการกู้พิเศษซึ่งจะต้องใช้หลักทรัพย์ ค้ำประกันนั้น สมาชิกที่เคยทำนิติกรรมไว้กับสหกรณ์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักทรัพย์นั้นก็จะบันทึกไว้ใน เครื่องคอมพิวเตอร์ เมื่อมาขอกู้ให้สมาชิกใช้หลักทรัพย์ที่เคยทำนิติกรรมไว้แล้ว ข้อมูล เกี่ยวกับหลักทรัพย์นั้นก็จะมีส่วนช่วยในการประเมินมูลค่าของหลักทรัพย์นั้น ๆ แก่คณะกรรมการเงินกู้พิเศษได้ด้วย นอกจากนี้ยังใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณดอกเบี้ยยอดชำระหนี้ ปรับปรุงยอดลูกหนี้เงินกู้ชำระหนี้ให้เป็นปัจจุบัน และจัดทำรายละเอียดลูกหนี้เงินกู้ทุก ประเภทย้อนหลังเดือน

4. งานพิมพ์ใบรับเงิน ข้อมูลในใบรับเงินที่สหกรณ์ส่งไปเก็บเงินจากหน่วยงานที่สมาชิกสังกัดอยู่ ได้แก่ ค่าหุ้นที่สมาชิกต้องส่งสะสมรายเดือน รายการชำระเงินกู้ ประเภทต่าง ๆ ที่สมาชิกกู้ไปรวมทั้งดอกเบี้ยรายเดือน ซึ่งในการพิมพ์ใบรับเงินนี้ เครื่องคอมพิวเตอร์มีส่วนช่วยให้การพิมพ์รวดเร็วขึ้น นอกจากนี้สหกรณ์ยังต้องทำรายงานการเก็บเงินของสมาชิกส่งไปยังหน่วยต่าง ๆ เพื่อเรียกเก็บเงินย้อนหลังเดือน ข้อมูลในรายงานการเก็บเงินจะประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล เลขทะเบียนสมาชิก รายการชำระค่าหุ้น ดอกเบี้ย และต้นเงินกู้ และยอดรวมทั้งหมดของสมาชิก

5. งานโอนเงินเดือนเข้าบัญชีเงินฝากในสหกรณ์ออมทรัพย์ มีสหกรณ์ออมทรัพย์ บางแห่งให้บริการแก่สมาชิกโอนเงินเดือนของสมาชิก เข้าบัญชีเงินฝากในสหกรณ์

ออมทรัพย์ซึ่ง เป็นทางหนึ่งที่จะจูงใจให้สมาชิก รู้จักออกออมไม่ถอนเงินฝาก เมื่อยังไม่จำเป็นต้องใช้เงินข้อมูลที่ใช้บ่อนเข้า เครื่องคอมพิวเตอร์จะมาจากรายงานของกองคลังส่งรายงานเงินเดือนมาให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ ทำให้สะดวก ถูกต้อง และตรวจสอบง่าย

6. งานบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องจัดทำบัญชีตามแบบที่ทางราชการกำหนด ได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน แต่เดิมนั้นจะต้องลงบัญชีตามสมุดรายวันชั้นต้นและผ่านรายการไปยังสมุดรายวันชั้นปลาย เมื่อนำคอมพิวเตอร์มาใช้เจ้าหน้าที่ก็จะทำเพียงบ่อนข้อมูลให้ตรงกับรหัสบัญชีที่กำหนดและใบสำคัญรับ-จ่ายต่าง ๆ การลงบัญชีเป็นการลงแบบ Double Entry และไม่มีโอกาสที่จะไม่ลงตัวเพราะโปรแกรมจะตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา ส่วนสำคัญของงานบัญชีนี้คือการทำทศกรังสร้างบัญชี ซึ่งเป็นกฎแจ่งสำคัญในการสั่งงานของโปรแกรม ซึ่งมีความสำคัญในการควบคุมสหกรณ์ออมทรัพย์ และมีส่วนช่วยในการบริหารงานของคณะกรรมการดำเนินการ เนื่องจากสามารถทราบข้อมูลได้ทันต่อเวลา ง่ายต่อการตรวจสอบ และช่วยวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ได้ถูกต้อง นอกจากงานด้านบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์แล้ว คอมพิวเตอร์ยังช่วยในการพิมพ์เอกสารต่าง ๆ เช่น เอกสารประกอบการประชุมของคณะกรรมการดำเนินการ เป็นต้น

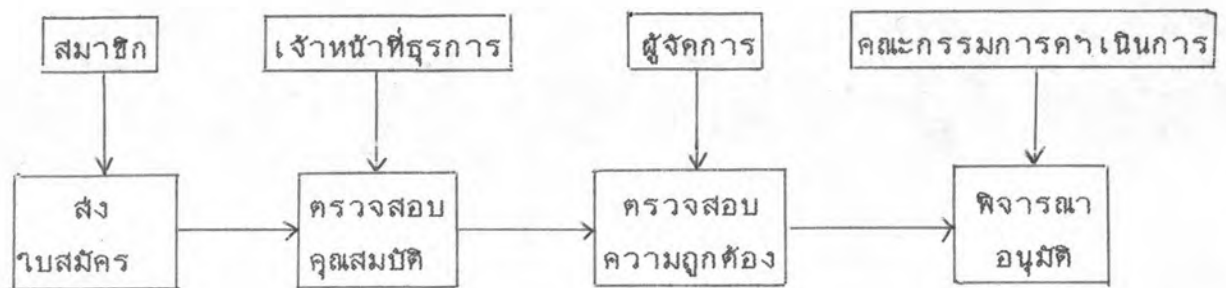
อย่างไรก็ตามแม้ว่าเครื่องคอมพิวเตอร์จะช่วยให้การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ทำให้เจ้าหน้าที่มีเวลาบริการสมาชิกมากขึ้น แต่สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใช้คอมพิวเตอร์บางแห่งยังคงใช้สมุดบันทึกรายการชั้นต้น และสมุดบันทึกรายการชั้นปลายตลอดจนบัญชีย่อยและทะเบียนต่าง ๆ ควบคู่กันไป ในบางสหกรณ์ก็คงมีแค่สมุดบันทึกรายการเท่านั้น รายละเอียดในบัญชีย่อยและทะเบียนจะใช้ข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ ส่วนเอกสารประกอบการลงบัญชียังคงใช้สมุดบัญชีที่เจ้าหน้าที่ใช้คอมพิวเตอร์ยังคงใช้แบบเหมือนกับสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ไม่ได้ใช้คอมพิวเตอร์ในการบันทึกบัญชี

ผังทางเดินของการรับสมาชิก การลาออกและแต่ละธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์

การรับสมาชิก การลาออก ลักษณะการดำเนินงานของแต่ละธุรกิจของสหกรณ์

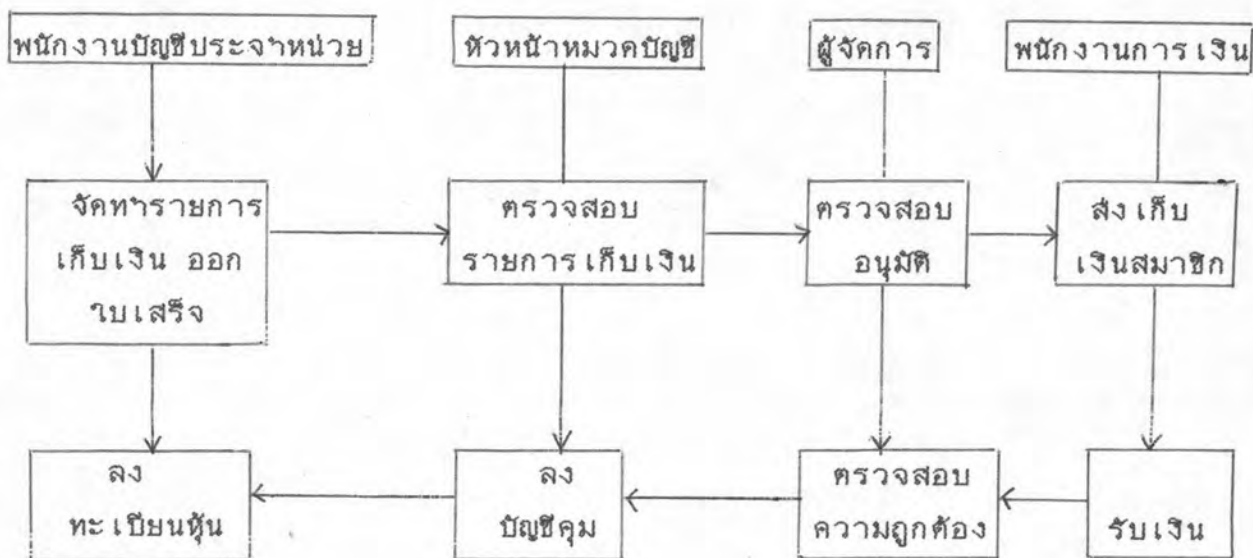
ออมทรัพย์ตั้งที่เด็กสาวไว้ในบทที่ 2 สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การรับสมาชิก จะเริ่มจากสมาชิกเขียนใบสมัครเข้าเป็นสมาชิกส่งที่ฝ่ายธุรการ เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติ รวบรวมเสนอผู้จัดการตรวจสอบความถูกต้องก่อนเสนอคณะกรรมการดำเนินการพิจารณารับเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งผังทางเดินของการรับสมาชิกจะเป็นดังรูปที่ 3-2

รูปที่ 3-2 ผังทางเดินของการรับสมาชิก

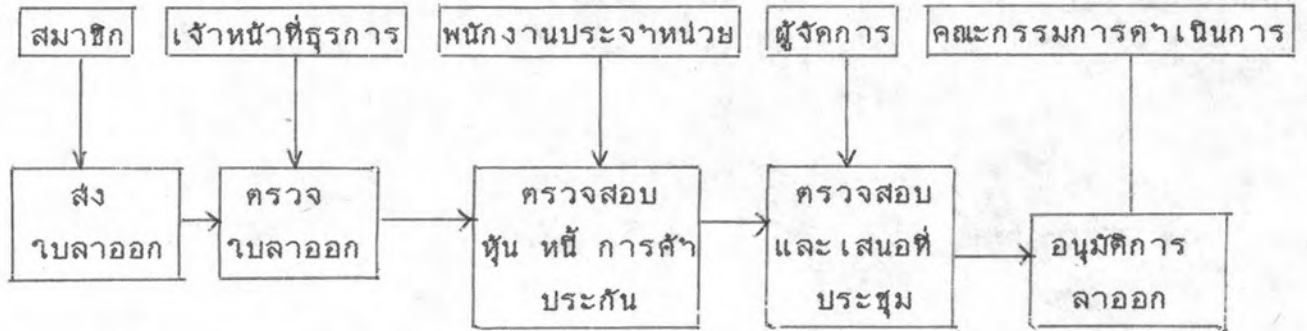
เมื่อสหกรณ์รับเข้าเป็นสมาชิกแล้วจะจัดทำรายการเก็บเงินค่าหุ้นตอนสิ้นเดือน โดยจัดทำรายการเก็บเงินและออกใบเสร็จรับเงินส่งไปยังหน่วยงานที่สมาชิกส่งค่าให้เก็บเงินให้ซึ่งแสดงในรูปที่ 3-3

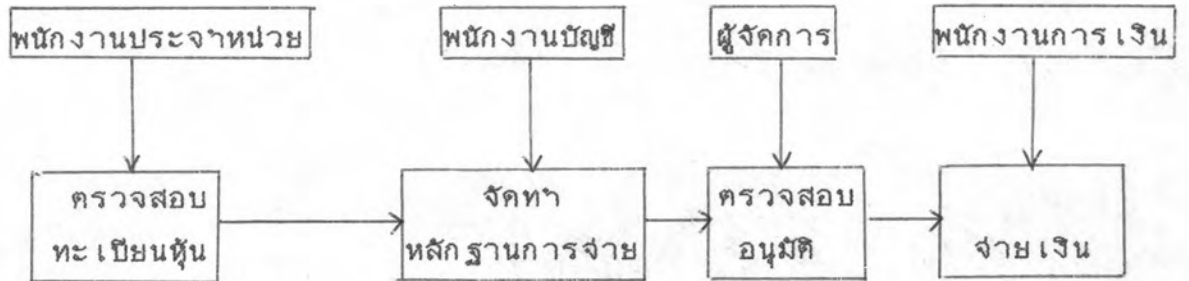
รูปที่ 3-3 ผังทางเดินของการรับเงินค่าหุ้น

2. การลาออก

เมื่อสมาชิกประสงค์จะลาออกและถอนหุ้นคืนไปจะทำโดยเขียนใบลาออกส่งที่ฝ่ายธุรการเพื่อตรวจสอบค่าหุ้น หนังสือแจ้งชำระ ตลอดจนจนการค่าประกันสมาชิกอื่น เสนอผู้จัดการรวบรวมเสนอคณะกรรมการดำเนินการพิจารณาอนุมัติดังรูปที่ 3-4 แล้วดำเนินการจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนสมาชิก ส่งที่ฝ่ายการเงินจ่ายค่าหุ้นคืนสมาชิกดังรูปที่ 3-5

รูปที่ 3-4 เส้นทางเดินของการลาออกจากการเป็นสมาชิก

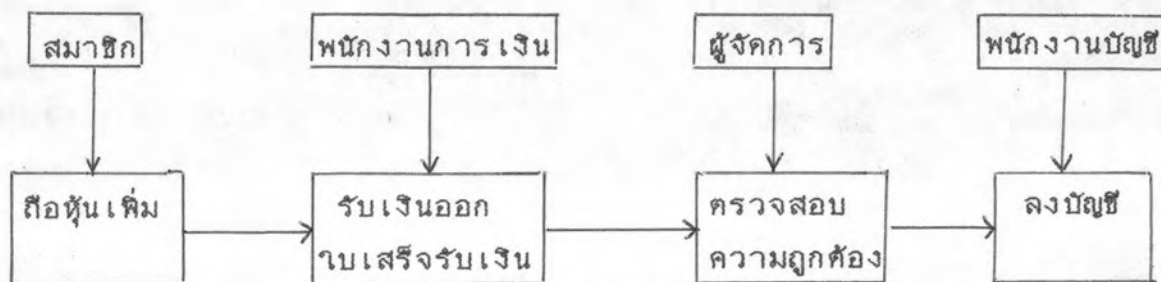

รูปที่ 3-5 เส้นทางเดินของการจ่ายคืนค่าหุ้น

3. การออมทรัพย์ (ธุรกิจออมทรัพย์) ในสหกรณ์ออมทรัพย์มีวิธีการออมทรัพย์ได้ 2 วิธีคือ

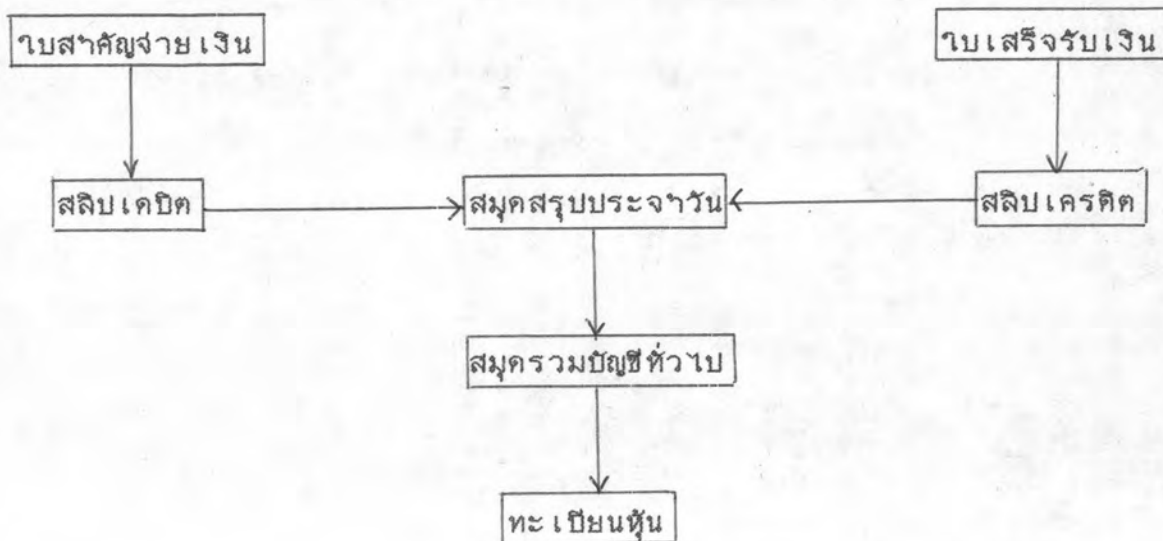
3.1 การออมทรัพย์ด้วยการส่งเงินค่าหุ้น โดยสมาชิกส่งเงินค่าหุ้นอย่าง

สมาชิกเสมอเป็นประจำทุกสิ้นเดือน สหกรณ์จะเรียกเก็บโดยจัดทำรายการเก็บเงินส่งให้หน่วยงานที่สมาชิกสังกัดเก็บเงินไว้ ซึ่งผังทางเดินของการออมทรัพย์ด้วยวิธีนี้จะเหมือนกับในรูปที่ 3-3 แต่สมาชิกสามารถที่จะถือหุ้นของสหกรณ์เพิ่มในระหว่างเดือนได้โดยแสดงความจำนงขอซื้อหุ้นเพิ่ม สหกรณ์จะออกใบเสร็จรับเงินให้และเพิ่มจำนวนหุ้นในทะเบียนหุ้นของสมาชิกดังรูปที่ 3-6

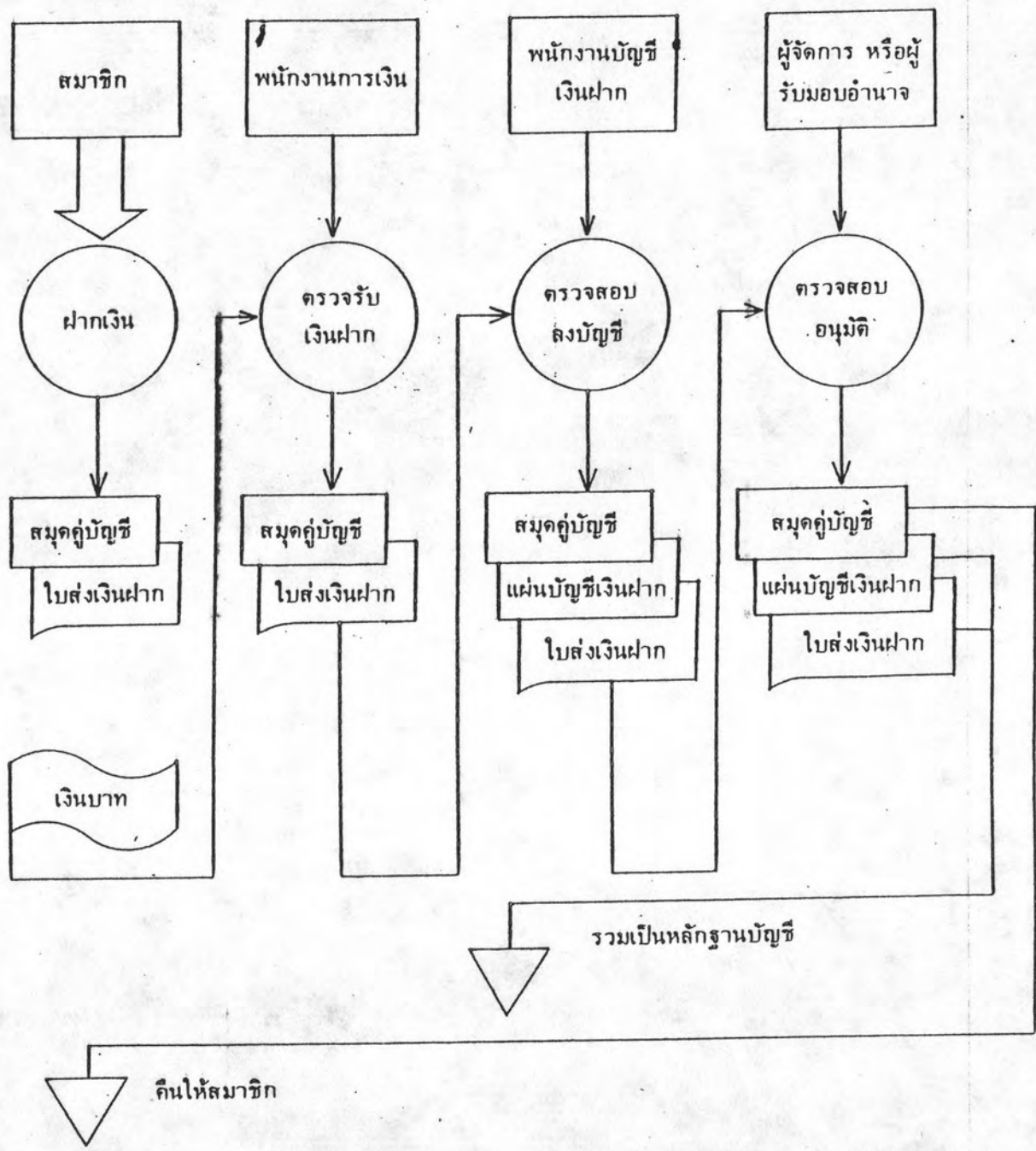
รูปที่ 3-6 ผังทางเดินของการออมทรัพย์ด้วยการซื้อหุ้นเพิ่ม

ในส่วนของการจัดทำบัญชี เกี่ยวกับการออมทรัพย์ด้วยการรับเงินค่าหุ้นและการถอนเงินค่าหุ้น พนักงานบัญชีจะจัดทำสลิปเครดิตหรือสลิปเดบิตโดยมีใบเสร็จรับเงินหรือใบสำคัญจ่ายเป็นเอกสารประกอบสลิป บันทึกรายการตามสลิปลงในสมุดสรุปรประจำวัน ผ่านรายการไปยังสมุดรวมบัญชีทั่วไป ดังรูปที่ 3-7

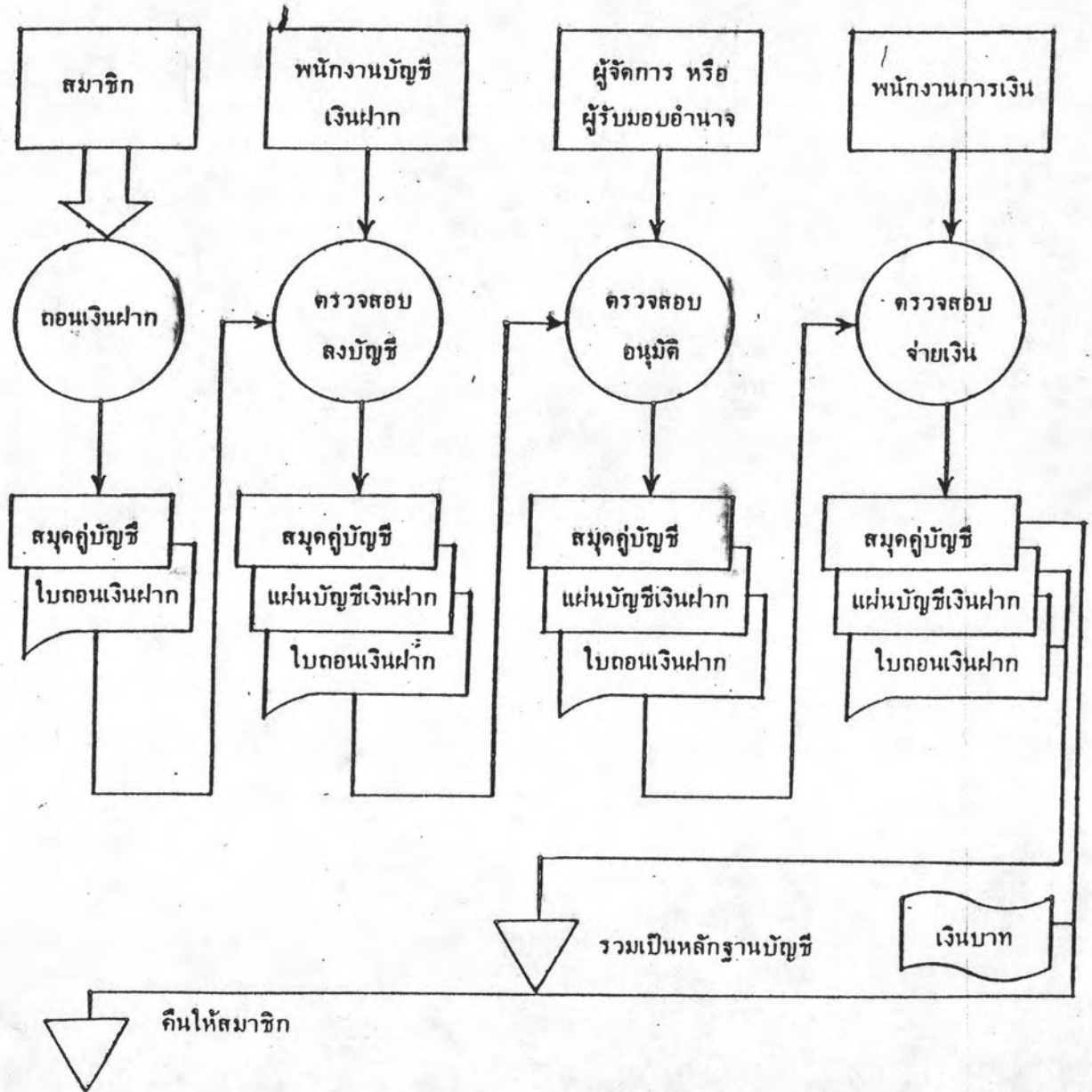
รูปที่ 3-7 ผังบัญชีเกี่ยวกับสำหุ้

3.2 การออมทรัพย์ด้วยการฝากเงิน เป็นการออมทรัพย์ด้วยความสมัครใจของสมาชิกได้แก่ เงินฝากออมทรัพย์ และเงินฝากประจำ การฝากเงินจะทำโดยสมาชิกเขียนใบส่งเงินฝาก (ออมทรัพย์หรือประจำ) ขึ้นพร้อมสมุดบัญชีและเงินฝากค่อพนักงานการเงินเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยของการกรอกรายการในใบส่งเงินฝาก จำนวนเงิน หรือรายการในเช็ค แล้วส่งไปให้พนักงานบัญชีเงินฝากตรวจสอบพร้อมบันทึกรายการฝากในสมุดบัญชีและแผนบัญชีเงินฝากส่งไปยังผู้จัดการหรือผู้รับมอบอำนาจตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง เมื่อเรียบร้อยแล้วส่งสมุดบัญชีคืนให้สมาชิกคังรูปที่ 3-8 ส่วนใบส่งเงินฝากและแผนบัญชีรายตัวจะรวบรวมไว้เป็นหลักฐานในการลงบัญชี

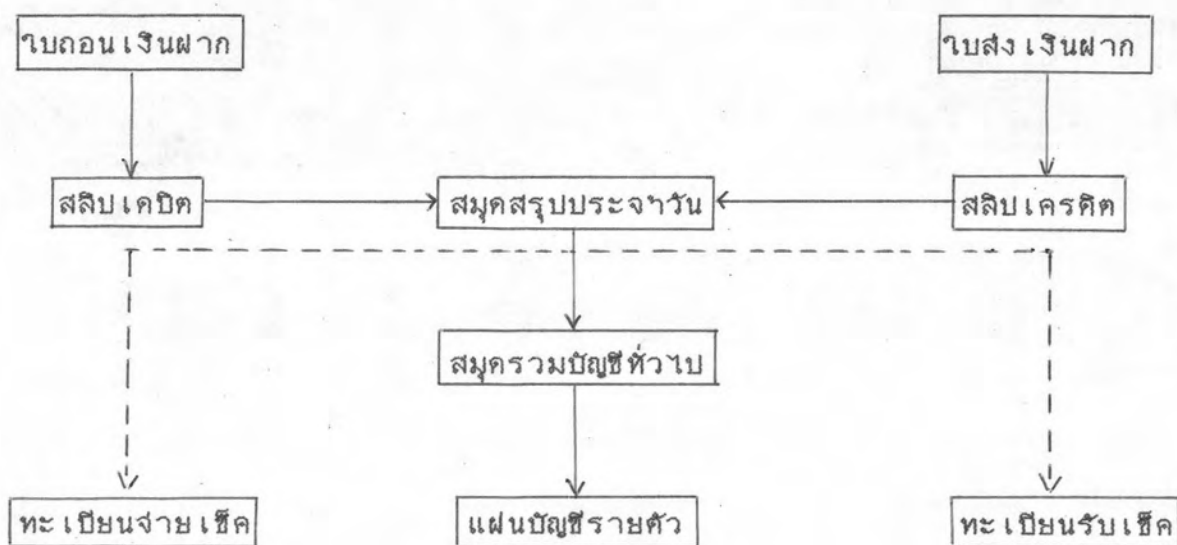
รูปที่ 3-8 ผังทางเดินของงานรับเงินฝาก

ในด้านกรถอนเงินฝากนั้นจะทำโดยสมาชิก เขียนใบถอนเงินฝากยื่นพร้อมสมุดคู่บัญชี (กรณีใช้ใบรับเงินฝากค้ำประกันเงินฝากนั้นมาค้ำประกันด้วย) พนักงานบัญชีเงินฝากจะตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยของการกรถอนรายการในใบถอนเงินฝาก ตรวจสอบสมุดคู่บัญชีและแผ่นบัญชีเงินฝากว่ามีเงินคงเหลือเพียงพอจะถอนได้หรือไม่ แล้วบันทึกยอดถอนเงินในสมุดคู่บัญชีและแผ่นบัญชีเงินฝาก เรียบร้อยแล้วส่งไปยังผู้จัดการหรือผู้รับมอบอำนาจตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง เมื่อผู้จัดการหรือผู้รับมอบอำนาจอนุมัติแล้วส่งไปยังพนักงานการเงินตรวจสอบและจ่ายเงินจำนวนที่ถอนให้สมาชิก ส่งสมุดคู่บัญชีคืนสมาชิก ส่งใบถอนเงินฝากและแผ่นบัญชีเงินฝากรวบรวมไว้เป็นหลักฐานในการลงบัญชีคงรูปที่ 3-9

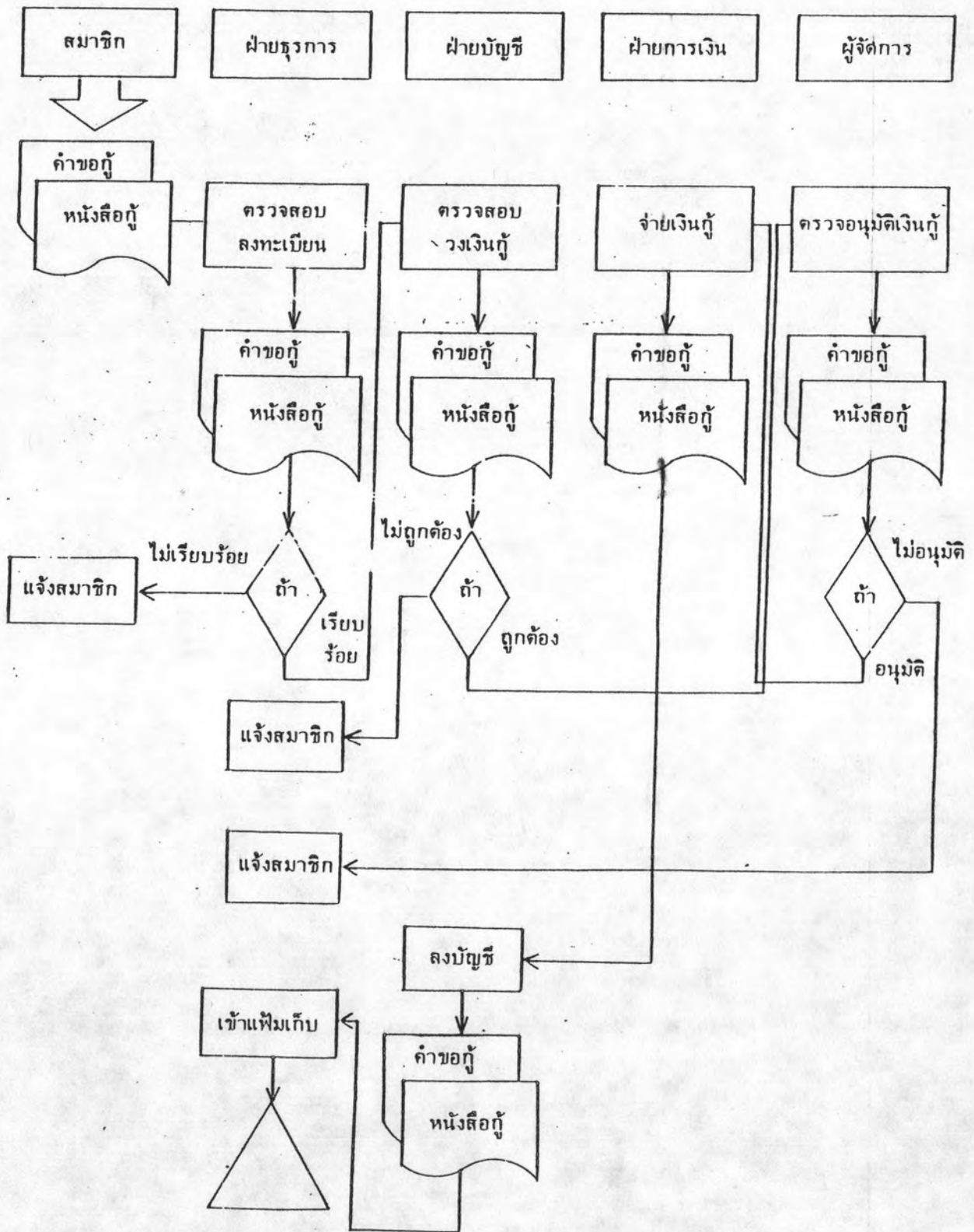
รูปที่ 3-9 ผังทางเดินของงานตอนเงินฝาก

ในส่วนของการจัดทำบัญชี เกี่ยวกับการรับฝากและถอนเงินนั้น พนักงานบัญชีจะจัดทำสลิปเครดิตหรือสลิปเดบิตโดยใช้ใบส่งเงินฝากหรือใบถอนเงินฝาก เป็นเอกสารประกอบสลิปบันทึกรายการตามสลิปลงในสมุดสรุประจำวันผ่านรายการใบบันทึกในสมุดรวมบัญชีทั่วไปบันทึกรายการในทะเขียนรับเช็คเมื่อมีการฝากเป็นเช็ค และบันทึกรายการในทะเขียนจ่ายเช็คเมื่อมีการจ่ายเงินฝากเป็นเช็ค ตลอดจนบันทึกรายการในแผนบัญชีเงินฝาก ดังรูปที่ 3-10

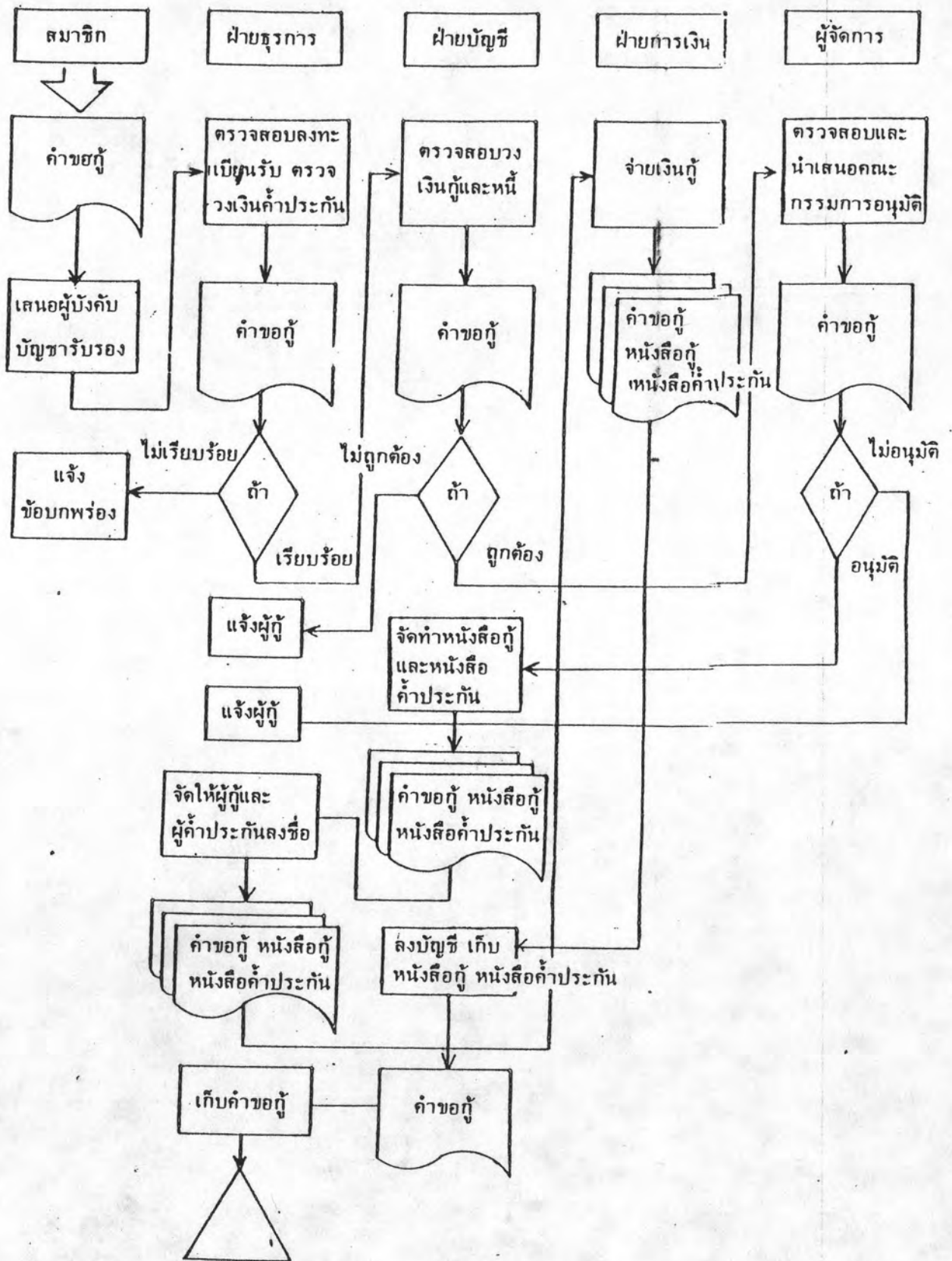

รูปที่ 3-10 ผังบัญชีเกี่ยวกับเงินรับฝาก

4. การให้เงินกู้ (ธุรกิจเครดิต) การให้เงินกู้แก่สมาชิกของสหกรณ์
ออมทรัพย์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เงินกู้ฉุกเฉิน เงินกู้สามัญ และเงินกู้พิเศษ
การพิจารณาให้เงินกู้ทั้ง 3 ประเภทนี้จะต่างกันที่เงินกู้ฉุกเฉินนั้นไม่ต้องผ่านการพิจารณา
ของคณะกรรมการเงินกู้เหมือนกับการให้เงินกู้สามัญหรือเงินกู้พิเศษ ดังทางเดินของการ
ให้กู้แบบฉุกเฉินและเงินกู้สามัญแสดงไว้ดังรูป 3-11 และ 3-12 ส่วนการให้เงินกู้พิเศษ
นั้นจะเหมือนกับเงินกู้สามัญเพียงแต่เพิ่มการทำสัญญางานองหลังจากได้รับอนุมัติให้กู้แล้ว
(กรณีที่ใช้ข้อสงหากรมทรัพย์มาค้ำประกัน)

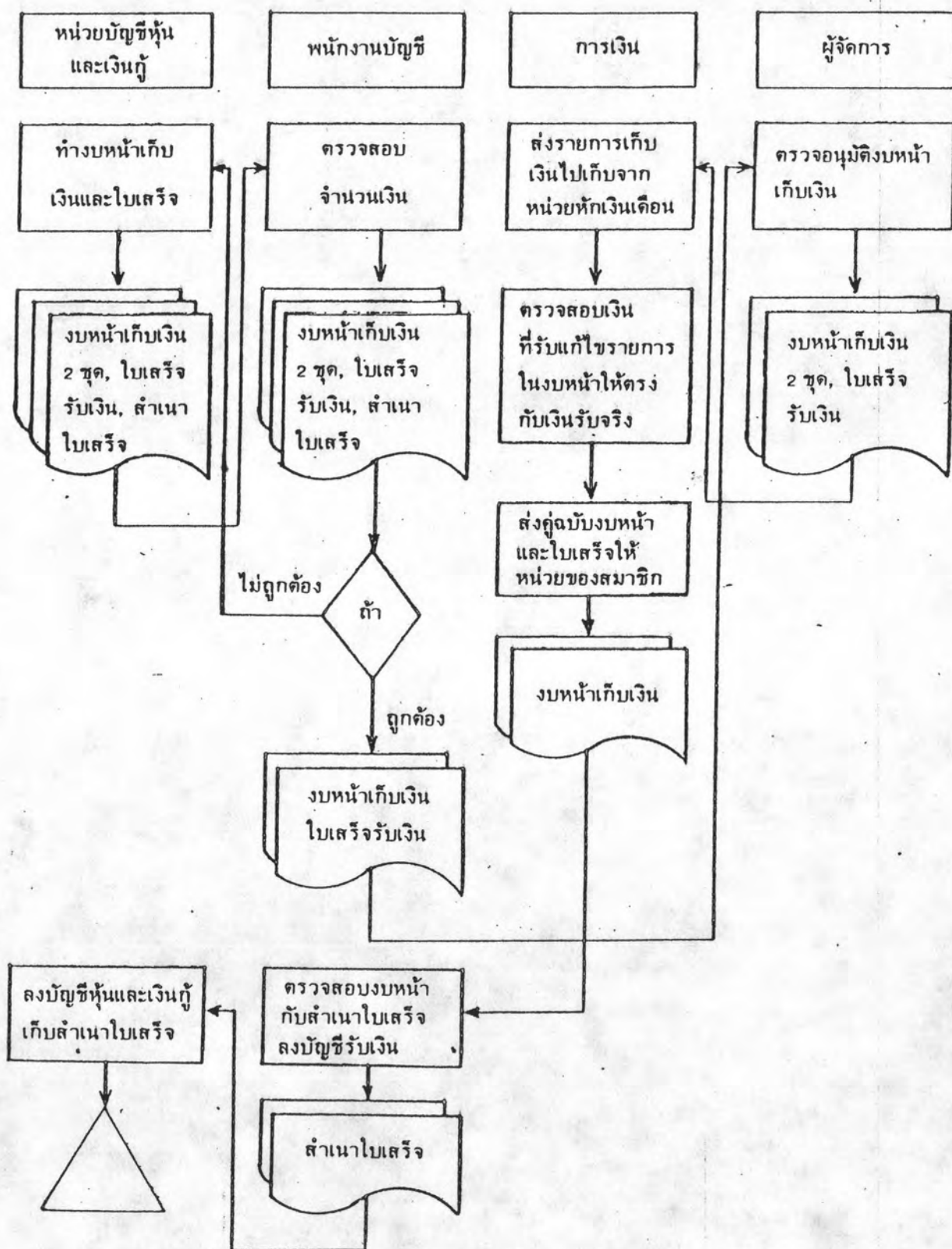

รูปที่ 3-11 ผังทางเดินของงานเงินกู้ทุกเดือน

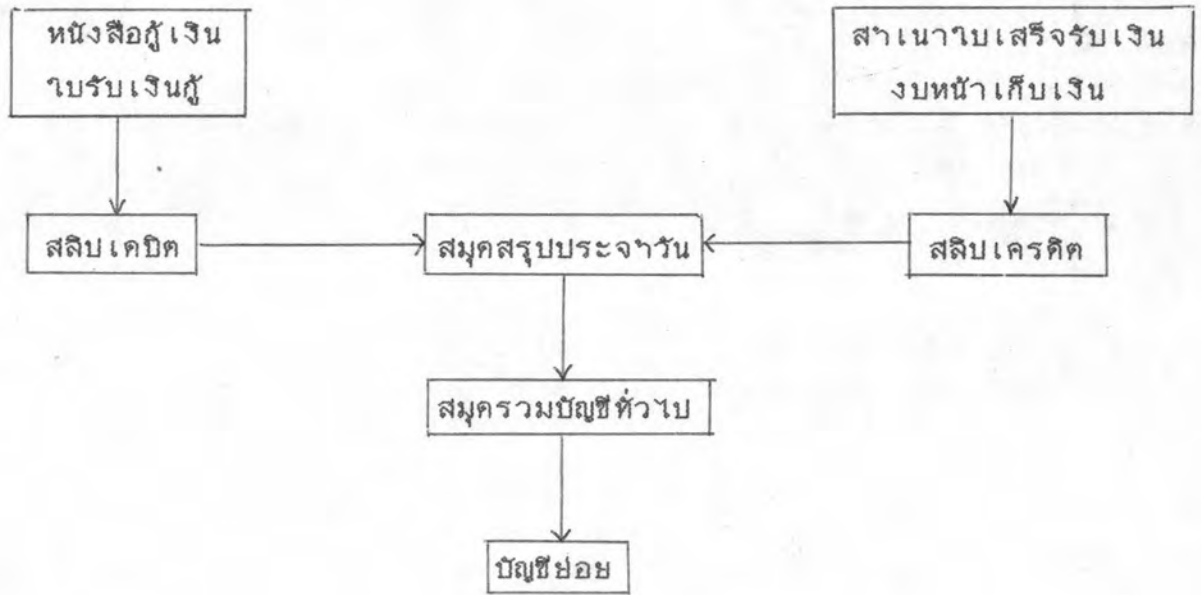
รูปที่ 3-12 ผังทางเดินของงานเงินกู้สามัญ

การชำระคืนเงินกู้นั้นจะทำโดยถอนเงินเดือนพนักงานประจำหน่วยจะตรวจสอบ
รายการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกที่ดูไปว่าจะต้องชำระคืนและดอกเบี้ยเป็นเงินเท่าใด
ฝ่ายจัดเก็บจะจัดทำใบเสร็จรับเงินการชำระหนี้ซึ่งจะรวมกับการเก็บเงินสะสมค่าหุ้น
รายเดือนไปด้วยแล้วส่งไปยังหน่วยงานที่สมาชิกสังกัดอยู่เก็บเงินให้ ณ ที่จ่ายเงินเดือน
ผังรูปที่ 3-13

รูปที่ 3-13 ผังทางเดินของการเก็บเงินจากสมาชิก ณ ที่จ่ายเงินเดือน

ในส่วนของการจัดทำบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจเครดิตนี้ พนักงานบัญชีจะจัดทำสลิป
 เดบิตหรือสลิปเครดิตแล้วบันทึกรายการตามสลิปลงในสมุดสรุปรประจำวัน ผ่านรายการไป
 ยังสมุดรวมบัญชีทั่วไป และบัญชีย่อยต่าง ๆ ดังรูปที่ 3-14

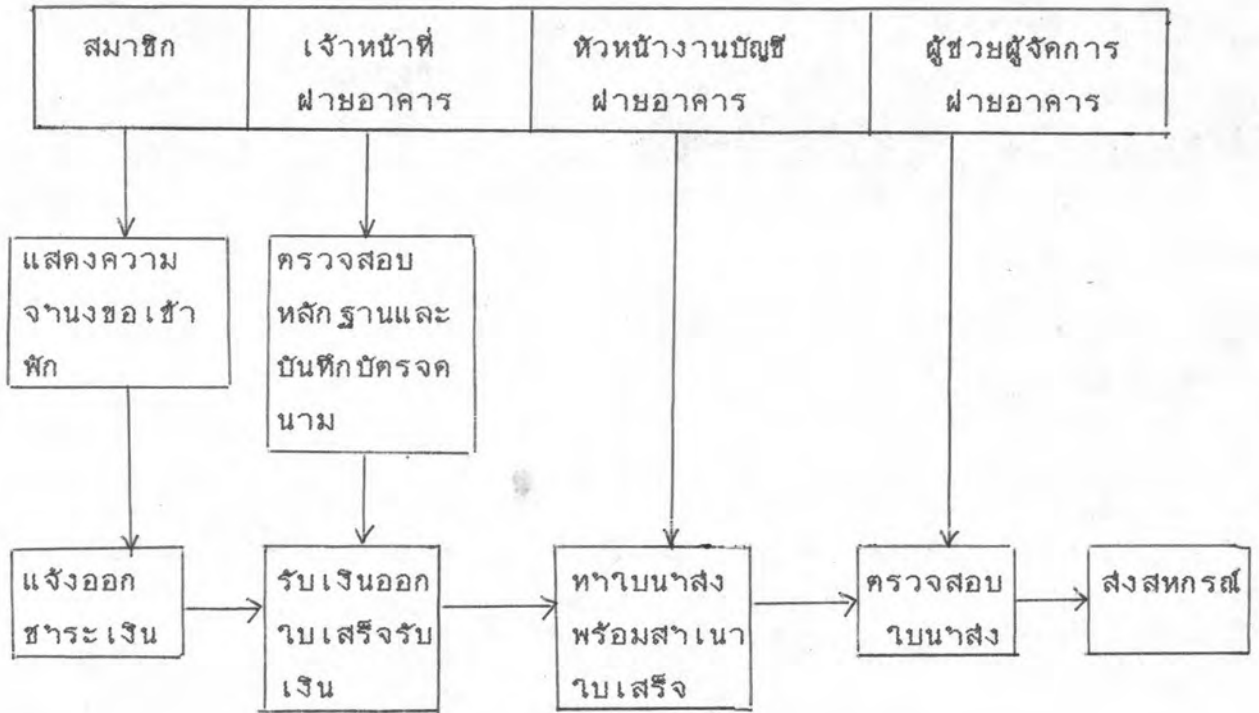

รูปที่ 3-14 ดังบัญชีเกี่ยวกับการให้เงินกู้ และการชำระหนี้

5. ธุรกิจอาคารที่พัก

ธุรกิจอาคารที่พักของสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นการให้บริการแก่สมาชิกด้าน
 อาคารที่พัก สถานที่ฝึกอบรม ประชุม หรือสัมมนา ผู้มีสิทธิเข้าพักต้อง เป็นสมาชิกของ
 สหกรณ์หรือบุคคลภายนอกซึ่ง เข้าพักโดยได้รับอนุญาต เป็นพิเศษจากประธานกรรมการของ
 สหกรณ์ตามระเบียบว่าด้วยการ เข้าพักในอาคารสำนักงานของสหกรณ์ การ เข้าพักสมาชิก
 ต้องแสดงความจำนงต่อ เจ้าหน้าที่ประจำอาคารหรือแจ้งล่วงหน้า เป็นลายลักษณ์อักษร
 สมาชิกจะต้องแสดงหลักฐานการ เป็นสมาชิกสหกรณ์ต่อ เจ้าหน้าที่ประจำอาคารทุกครั้ง

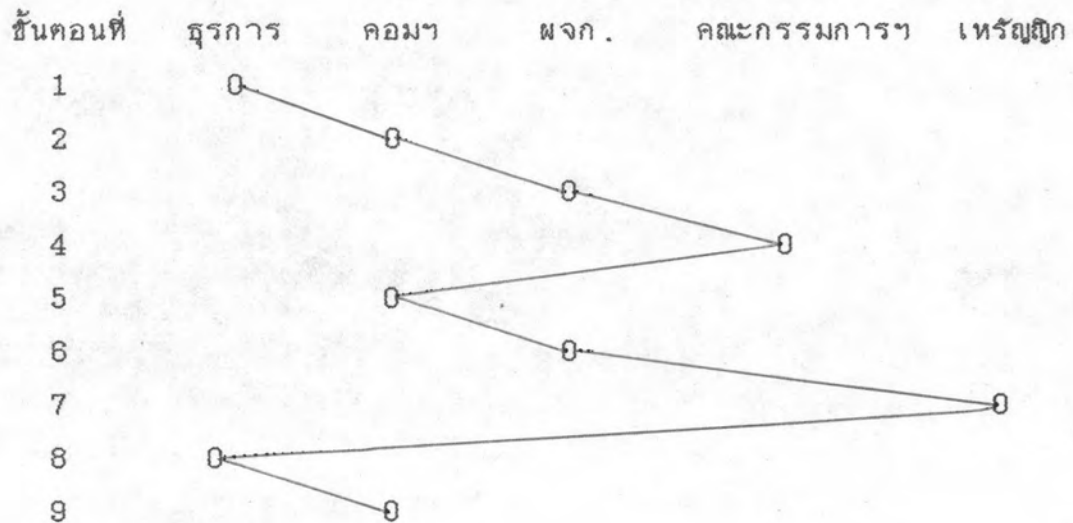
อัตราค่าเช่าที่พักจะคิดตามอัตราที่กำหนดโดยมีส่วนลดให้กับสมาชิก ส่วนบุคคลภายนอกจะคิดราคาปกติ การชำระเงินจะชำระเมื่อออกจากที่พัก เจ้าหน้าที่จะออกใบเสร็จรับเงินให้ ธุรกิจอาคารที่พัก เป็นส่วนที่แยกออกจากการดำเนินงานตามปกติของสหกรณ์ มีการนำเงินส่งสหกรณ์เป็นงวด ๆ โดยมีใบนำส่งเป็นหลักฐาน ผังทางเดินของการดำเนินงานธุรกิจอาคารที่พักแสดงได้ดังรูปที่ 3-15

รูปที่ 3-15 ผังทางเดินของการดำเนินงานธุรกิจอาคารที่พัก

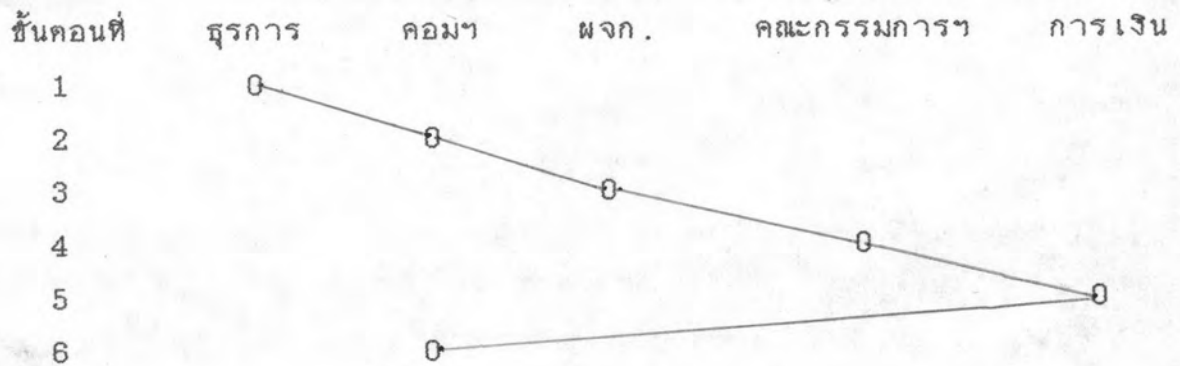
ในกรณีที่สหกรณ์ออมทรัพย์ใช้คอมพิวเตอร์ในการบันทึกบัญชีนั้น การบันทึกข้อมูลในแต่ละธุรกิจจะเป็นดังนี้

1. การรับสมาชิก และรับค่าหุ้น ขั้นตอนการปฏิบัติงานมีดังนี้

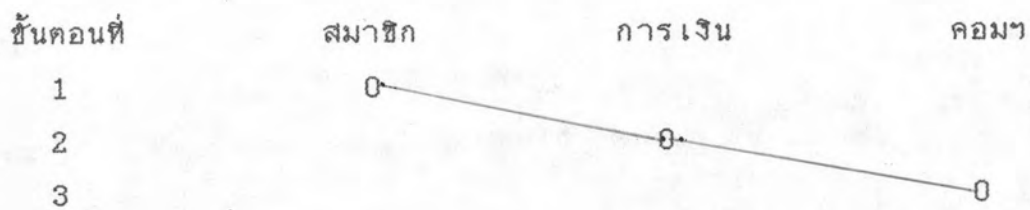
ขั้นตอนที่ 1	รับใบสมัครจากสมาชิก
" 2	ตรวจสอบคุณสมบัติพร้อมบ่อนข้อมูลสมาชิก เข้าเครื่องฯ
" 3	ตรวจสอบความเรียบร้อยของใบสมัครก่อนส่งคณะกรรมการฯ
" 4	พิจารณาอนุมัติจากรายงานที่เสนอมา
" 5	จัดเตรียมรายงานงบทหน้าเก็บเงินตอนสิ้นเดือน
" 6	ตรวจสอบรายการเก็บเงิน
" 7	ลงนามในใบเสร็จรับเงิน
" 8	ส่งรายการเก็บเงิน
" 9	บ่อนข้อมูลการลงบัญชี

2. การลาออกและการถอนหุ้น ขั้นตอนมีดังนี้

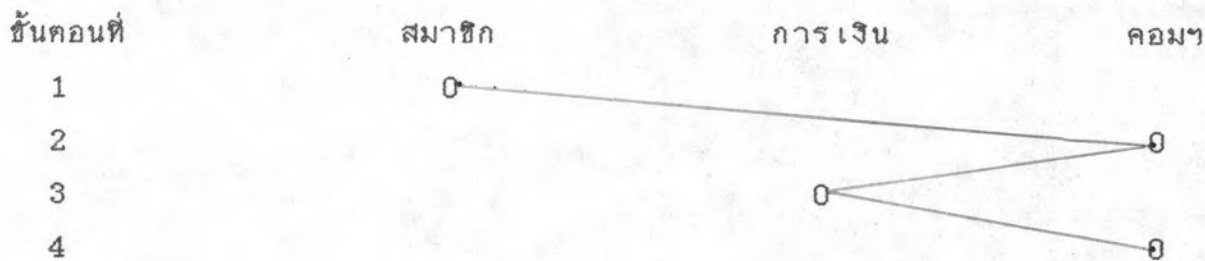
- ขั้นตอนที่ 1 รับใบลาออกจากสมาชิก
 " 2 ตรวจสอบหุ้น หนี้สิน การค้าประกัน
 " 3 ตรวจสอบรวบรวมเสนอคณะกรรมการ
 " 4 พิจารณาอนุมัติ
 " 5 จ่ายคืนหุ้น
 " 6 บันทึกรายชื่อสมาชิกและลงบัญชี

3. การรับฝากเงิน ขั้นตอนมีดังนี้

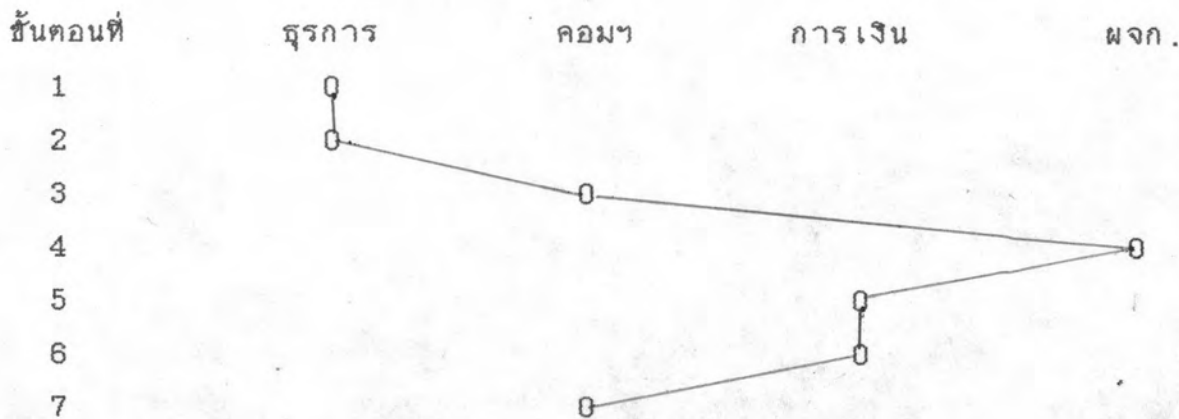
- ขั้นตอนที่ 1 ส่งเงินฝากพร้อมใบส่งเงินฝากและสมุดคู่บัญชี
 " 2 รับเงินฝากจากสมาชิก และส่งเอกสารการลงบัญชีให้ฝ่ายคอมพิวเตอร์
 " 3 บันทึกรายชื่อเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์

4. การถอนเงินฝาก ขั้นตอนมีดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ส่งใบถอนเงินฝาก
- " 2 บันทึบข้อมูลตรวจสอบจำนวนเงินที่ถอนและคำนวณดอกเบี้ย
- " 3 จ่ายเงิน
- " 4 บันทึบข้อมูลรายการถอน

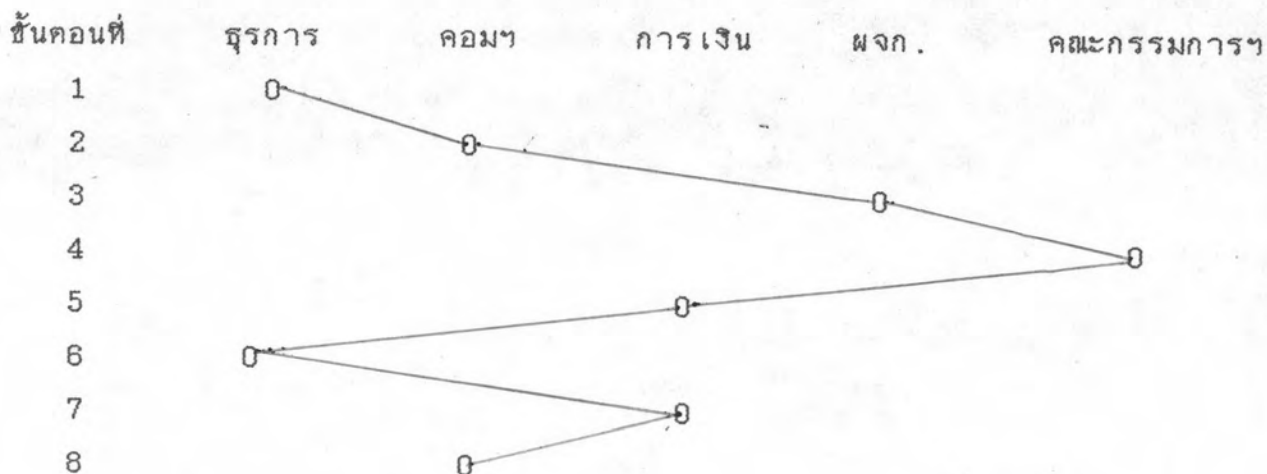
5. การทำเงินกู้ ประเภทเงินกู้ฉุกเฉิน ขั้นตอนมีดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 รับคำขอ
- " 2 ลงทะเบียนรับและตรวจสอบการยื่นซ้ำ
- " 3 ตรวจสอบสิทธิการกู้ และหนี้สิน

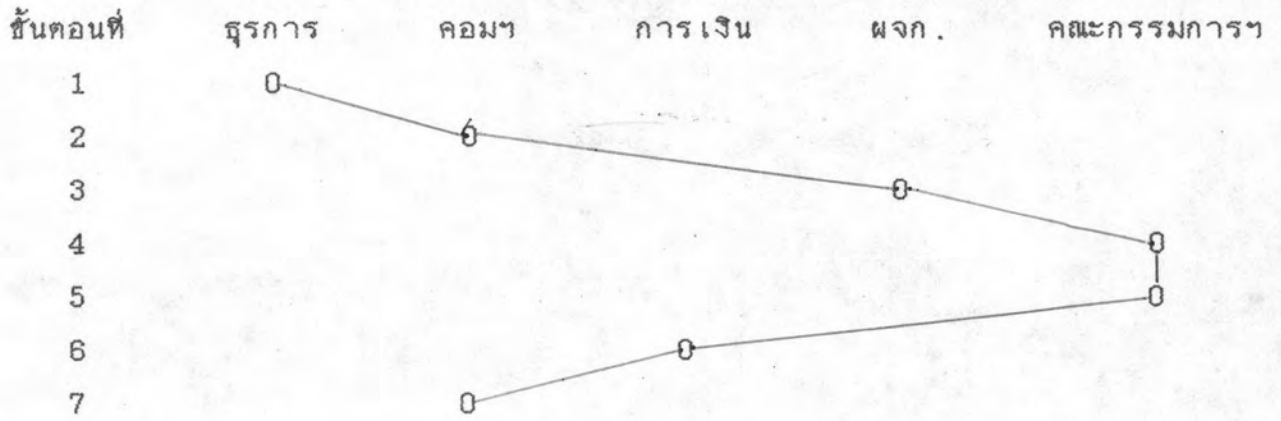
- ขั้นตอนที่ 4 พิจารณาอนุมัติ
 " 5 เขียนเช็คและเสนอผู้มีอำนาจเซ็น
 " 6 จ่ายเช็คหรือเงินสด
 " 7 บันทึบข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์

6. การชำระเงินกู้ประเภทสามัญ ขั้นตอนมีดังนี้

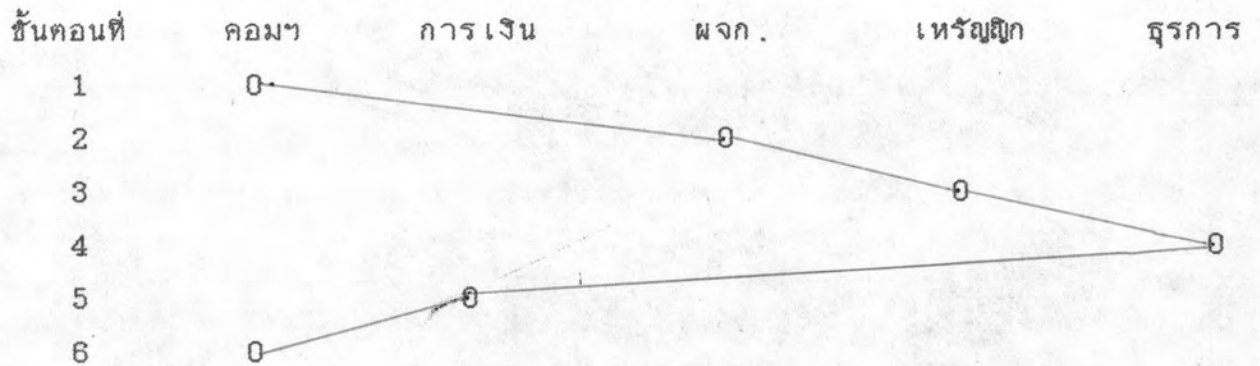
- ขั้นตอนที่ 1 รับค่างวด
 " 2 ตรวจสอบสิทธิการกู้ การค้ำประกัน หนังสือ
 " 3 ตรวจสอบรวบรวมเสนอคณะกรรมการ
 " 4 พิจารณาอนุมัติ
 " 5 เขียนเช็คและเสนอผู้มีอำนาจเซ็น
 " 6 จัดทำสัญญาเงินกู้
 " 7 จ่ายเช็คหรือเงินสด
 " 8 บันทึบข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์

7. การราที่เงินผู้ประเภทพิเศษ ชั้นตอนมีดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 รับค่าขอดี
- " 2 ตรวจสอบสิทธิการกู้ หนี้สิน
- " 3 ตรวจสอบรวบรวมเสนอคณะกรรมการเงินผู้พิเศษ
- " 4 พิจารณาอนุมัติ
- " 5 ทำสัญญาจ้างเอง และสัญญาผู้เงิน
- " 6 เขียนเช็คเสนอผู้มีอำนาจเซ็นพร้อมจ่ายเช็ค
- " 7 ป้อนข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์

8. การรับชำระหนี้ ชั้นตอนมีดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 จัดทำใบเสร็จรับเงินและงบทันหน้าเก็บเงิน
 " 2 ตรวจสอบงบทันหน้าเก็บเงิน
 " 3 ลงนามในใบเสร็จรับเงิน
 " 4 ส่งรายการเก็บเงิน
 " 5 รับเงิน
 " 6 ป้อนข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์

ระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์

แถลงการณ์มาตรฐานการสอบบัญชี ฉบับที่ 1 ข้อ 5 ในส่วนของมาตรฐานการปฏิบัติงาน ได้กำหนดว่าก่อนที่จะเริ่มทำการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีต้องประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในของกิจการที่จะตรวจสอบเพื่อกำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานตรวจสอบให้รัดกุมและเหมาะสม การประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในเป็นวิธีการที่ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้สอบบัญชีได้ทราบถึงความเรียบร้อยของการบันทึกบัญชี เท่านั้นแต่ยังจะเป็นแนวทางให้ผู้สอบบัญชีใช้ในการพิจารณาหาวิธีการตรวจสอบต่าง ๆ ซึ่งความหมายของการควบคุมภายในนั้น American Institute of CPAS ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การควบคุมภายในหมายถึง แผนการจัดแบ่งส่วนงาน วิธีปฏิบัติงานที่ประสานกันและมาตรการต่าง ๆ ที่ถือปฏิบัติในกิจการ เพื่อดูแลรักษาทรัพย์สิน ตรวจสอบความถูกต้อง และความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางบัญชี เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายที่ผู้บริหารได้วางไว้"¹

จากคำจำกัดความของการควบคุมภายในนี้สามารถแบ่งวิธีการควบคุมภายใน

¹สุทัศน์ สุธาธรรม และพยอม สิงห์เสนห์, การสอบบัญชี (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2524)

ออก เป็น 2 ประเภทคือ

1. การควบคุมทางด้านบริหาร ได้แก่ แผนการจัดแบ่งส่วนงาน วิธีการและ การบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารอันเป็นผลให้มีการอนุมัติรายการ บัญชีที่เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ และเป็นจุดเริ่มต้น ของการควบคุมทางบัญชี

2. การควบคุมทางด้านบัญชี ได้แก่ แผนการจัดแบ่งส่วนงาน วิธีการและการ บันทึกข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการดูแลรักษาสินทรัพย์และความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางบัญชี

ในส่วนรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีนั้น จะรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในของ กิจการเฉพาะการควบคุมด้านบัญชีเท่านั้น เนื่องจากผู้สอบบัญชีมีความสนใจเบื้องต้นในความ ถูกต้องของข้อมูลทางบัญชี แต่ในกรณีที่การควบคุมด้านบริหารบางอย่างมีผลโดยตรงต่อข้อมูล ทางบัญชีแล้ว ผู้สอบบัญชีก็ควรสนใจในเรื่องนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้อง กับระบบบัญชีจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้

1. รายการบัญชี เป็นไปตามการอนุมัติของผู้บริหาร
2. ได้มีการบันทึกรายการที่จำเป็น เพื่อให้จัดทำงบการเงินได้ตามหลักการ บัญชีที่รับรองทั่วไป และเพื่อให้มีการควบคุมสินทรัพย์ของกิจการ
3. การใช้สินทรัพย์จะกระทำโดยการอนุมัติของผู้บริหาร
4. มีการตรวจสอบสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่มีอยู่จริง เป็นครั้งคราวและสอบสวนข้อ แยกต่าง

ลักษณะการควบคุมภายในที่ดี

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการควบคุมภายในลักษณะการควบคุมภายในที่ดี ควรประกอบด้วย

1. มีแผนการจัดแบ่งส่วนงานที่กำหนดความรับผิดชอบของงานด้านต่าง ๆ ไว้ อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
2. มีระบบควบคุมทางบัญชีที่ดีคือมีการอนุมัติรายการบัญชีและวิธีบันทึกรายการ ทางการเงินอย่างเหมาะสมเพียงพอแก่การควบคุมทางบัญชีเกี่ยวกับสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้

และค่าใช้จ่าย

3. มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ดีสำหรับแผนงานต่าง ๆ
4. มีเจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติ เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

การควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์

การควบคุมภายในมีความสำคัญและจำเป็นแก่ธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมาก เพราะถ้าไม่มีการควบคุมภายในแล้วการป้องกันหรือยับยั้งการทุจริตจะ เป็นไปได้ยาก ลักษณะการควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์มีลักษณะดังนี้

1. มีแผนการจัดแบ่งส่วนงานที่กำหนดความรับผิดชอบของงานด้านต่าง ๆ ไว้ชัดเจน ในธุรกิจออมทรัพย์ซึ่งจะ เกี่ยวข้องกับการรับเงินสะสมค่าหุ้นและ เงินรับฝากจากสมาชิก มีการแบ่งแยกหน้าที่ด้านการรับเงินกับการลงบัญชีออกจากกันโดยเด็ดขาด โดยที่พนักงานประจำหน่วยคอยดูแลสมาชิกในสังกัดของตนเอง ในธุรกิจการให้เงินกู้ มีการแบ่งแยกหน้าที่การรับจ่าย เงินและการลงบัญชีออกจากกันโดยเด็ดขาด เช่นเดียวกัน

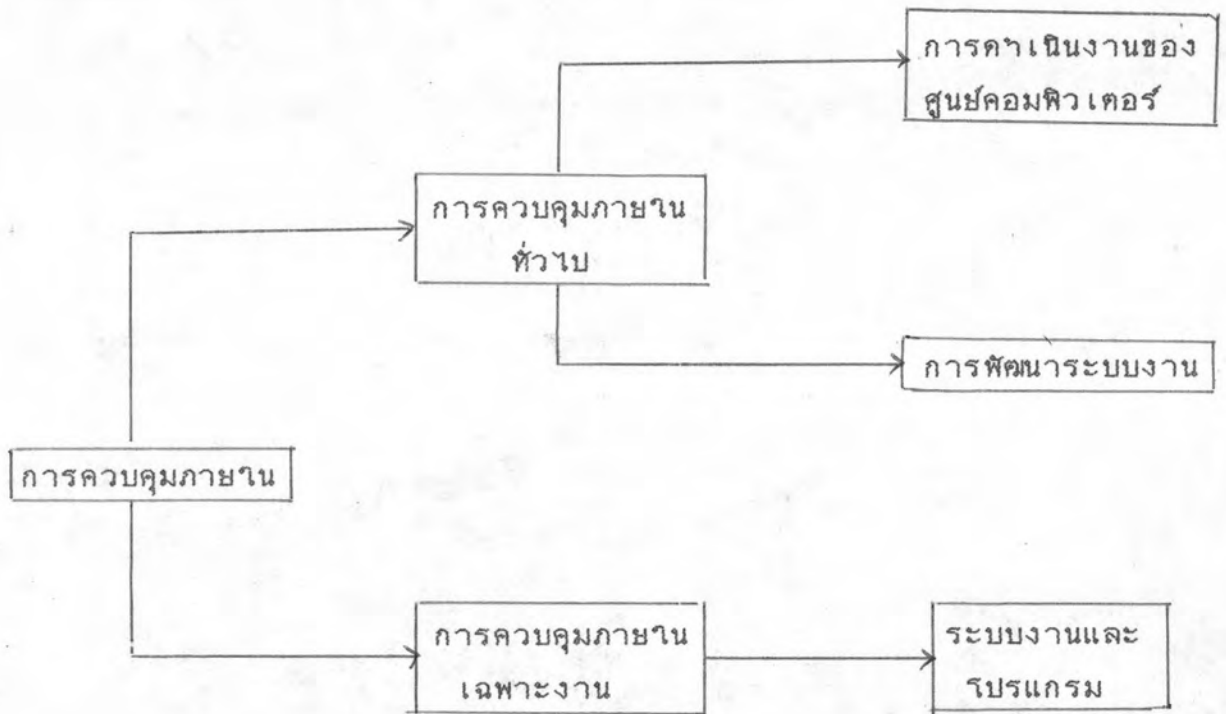
2. มีระบบควบคุมทางบัญชีที่ดี สหกรณ์ออมทรัพย์จะมีการรวบรวมข้อมูลทางบัญชี ทั้งธุรกิจออมทรัพย์และธุรกิจการให้เงินกู้ เป็นไปตามคู่มือระบบบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ทางราชการจัดทำขึ้น มีการจัดทำงบประมาณเพื่อควบคุมการใช้จ่ายสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่าย

3. มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ดีสำหรับงานต่าง ๆ ในด้านของวิธีปฏิบัติงานทั้งธุรกิจออมทรัพย์และธุรกิจการให้เงินกู้ ได้มีการมอบหมายและมีระเบียบปฏิบัติ เกี่ยวกับธุรกิจทั้งสองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งจะ กำหนดไว้ในข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ๆ เช่น ระเบียบสหกรณ์ออมทรัพย์... ว่าด้วยการรับจ่ายและ เก็บรักษาเงินของสหกรณ์ ระเบียบว่าด้วยการ เก็บรักษา ยืมและทำลาย เอกสารของสหกรณ์

4. มีเจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติ เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ สหกรณ์ออมทรัพย์จะมีระเบียบเกี่ยวกับการว่าจ้างพนักงานสหกรณ์ซึ่งจะ กำหนดคุณสมบัติของพนักงานในแต่ละตำแหน่งทำให้สามารถคัดเลือกพนักงานสหกรณ์ที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

การควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่นำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้

การควบคุมภายในด้านคอมพิวเตอร์แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ การควบคุมภายในทั่วไป (General Controls) และการควบคุมภายในเฉพาะงาน (Application Controls) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่สำคัญในการประมวลผลข้อมูล คือ การดำเนินงานของศูนย์คอมพิวเตอร์ (Computer center operations) การพัฒนาระบบงาน (Application systems and programs) ดังรูปที่ 3-16

รูปที่ 3-16 ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมภายในกับองค์ประกอบที่สำคัญในการประมวลผล

1. การควบคุมภายในทั่วไป ลักษณะสำคัญของการควบคุมทั่วไปในระบบบัญชีที่ใช้คอมพิวเตอร์สามารถแบ่งออก เป็น

1.1 การควบคุมการจัดสายงานและการดำเนินงาน เนื่องจากประสิทธิภาพของวิธีการควบคุมภายในทางการบัญชีขึ้นอยู่กับการทำงานของพนักงานผู้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ ดังนั้นองค์การที่มีการวางแผนที่ดีและมีการดำเนินงานที่เหมาะสมจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการควบคุมภายในทางการบัญชี ซึ่งการจัดสายงานควรรวมถึง

1.1.1 การแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างหน่วยงานคอมพิวเตอร์กับผู้ใช้ หน่วยงานคอมพิวเตอร์ควรเป็นผู้ควบคุมข้อมูลที่จะนำไปประมวลผล แต่ไม่ควรเป็นผู้แก้ไขข้อผิดพลาด นอกจากข้อผิดพลาดที่เกิดในหน่วยงานคอมพิวเตอร์เอง

1.1.2 การกำหนดค่าให้มีผู้มีอำนาจทำการอนุมัติให้มีการประมวลผลรายการข้อมูล เช่น ห้ามมิให้หน่วยงานคอมพิวเตอร์เป็นผู้อนุมัติรายการที่เกิดขึ้น

1.1.3 มีการแบ่งแยกหน้าที่ภายในแผนกคอมพิวเตอร์ ระหว่างหน้าที่ควบคุมการทำงานของเครื่องและหน้าที่ในการเขียนโปรแกรม ซึ่งเป็นการป้องกันการแก้ไขโปรแกรมคำสั่งหรือเพิ่มข้อมูล การจัดห้องสำหรับให้คอมพิวเตอร์ทำงานก็ทำให้เกิดการแบ่งแยกหน้าที่เนื่องจากผู้เขียนหรือผู้วางระบบงาน และบุคคลอื่นที่ไม่มีหน้าที่ควบคุมเครื่องจะไม่สามารถอนุญาตให้เข้าในห้องได้

1.2 การควบคุมการพัฒนาระบบงานและการจัดทำบันทึกเอกสาร การควบคุมภายในในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับ

1.2.1 การสำรวจการทดสอบและการอนุมัติระบบงานใหม่ กล่าวคือ ควรมีการปรึกษาหารือกันระหว่างผู้ใช้ แผนกบัญชี และผู้ตรวจสอบภายใน เพื่อกำหนดสิ่งที่ต้องการให้มีในระบบ จะได้ว่าไม่เกิดปัญหาในการติดต่อสื่อความกันในภายหลัง ส่วนการทดสอบระบบนั้นควรทำร่วมกันระหว่างผู้ใช้กับพนักงานคอมพิวเตอร์ เพื่อให้แน่ใจว่าการทำงานในระบบเป็นไปตามที่กำหนดและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ และมีการอนุมัติก่อนที่จะนำระบบงานใหม่นี้ไปใช้

1.2.2 การควบคุมการเปลี่ยนแปลงโปรแกรม เมื่อนำระบบใหม่มาใช้ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในโปรแกรมคำสั่งควรได้รับการอนุมัติก่อนจะมีการนำมาใช้

โดยมีหลักฐานการขออนุมัติจากผู้มีอำนาจในเรื่องนั้น ๆ

1.2.3 วิธีการจัดทำเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ฝ่ายจัดการควร กำหนดการจัดทำเอกสารประกอบต่าง ๆ และกำหนดวิธีการอย่าง เป็นแบบแผน เพื่ออธิบาย ถึงระบบงานที่เป็นอยู่อย่างละเอียดตามความเหมาะสม ซึ่งจะมีผลคือช่วยให้การแก้ไข โปรแกรมคำสั่งทำได้โดยสะดวก

1.3 การควบคุมเกี่ยวกับตัวเครื่องคอมพิวเตอร์และชุดคำสั่งงานกลาง ระบบ โดยมีการบำรุงรักษาเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นระยะ ๆ ภายในเครื่องคอมพิวเตอร์ มีอุปกรณ์ค้นพบที่ผิดได้โดยอัตโนมัติ และมีการกำหนดระเบียบปฏิบัติ เกี่ยวกับการติดตามแก้ไข ข้อผิดพลาดในส่วนของคอมพิวเตอร์ ซึ่งในกาไรใช้และการเปลี่ยนแปลงโปรแกรมคำสั่ง การ ควบคุมการท่างานของ เครื่องนี้ต้องได้รับการอนุมัติ เสียก่อน

1.4 การควบคุมการเข้าไปใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เชื่อถือได้ว่า ได้มีการใช้คอมพิวเตอร์โดยถูกต้อง ดังนั้นการเข้าไปใช้แฟ้มข้อมูลหรือโปรแกรมคำสั่งควร จากัดเฉพาะบุคคลผู้ได้รับมอบอำนาจในการประมวลหรือดูแลเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะ

1.5 การควบคุมข้อมูลและขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการควบคุม การท่างานประจำวันและป้องกันมิให้เกิดข้อผิดพลาดในการประมวลผล ซึ่งทำได้ดังนี้

1.5.1 มีการควบคุมและแบ่งหน้าท่างานอย่างเหมาะสม ผู้มีหน้าที่ ควบคุมจะต้องรับผิดชอบในการรับข้อมูลทั้งหมดไปประมวลผลให้มั่นใจว่าข้อมูลทั้งหมดถูกนำ มาบันทึก ติดตามหาที่ผิดที่เกิดขึ้นระหว่างประมวลผล

1.5.2 มีคู่มือเกี่ยวกับระบบและการปฏิบัติงานที่บันทึกไว้เป็น ลายลักษณ์อักษรสำหรับการปฏิบัติงานโดยคอมพิวเตอร์ทั้งหมดและจัดทำมีการอนุมัติการ ประมวลผลโดยฝ่ายจัดการ

1.5.3 จัดให้มีการปรับปรุงหรือสร้างแฟ้มใหม่แทนแฟ้มที่สูญหาย ถูกทำลาย หรือไม่ถูกต้อง โดยแฟ้มข้อมูล โปรแกรมคำสั่ง และ เอกสารบันทึกที่สำคัญควรมีชุดสำรองแยกเก็บไว้ต่างหาก ควบคุมสิ่งแวดล้อมและอุณหภูมิให้พอเหมาะ จัดให้มีการ ประกันภัยสำหรับความเสียหายที่จะ เกิดจากการจัดทาระบบข้อมูลใหม่ เพื่อให้การดำเนินงานไม่หยุดชะงัก

2. การควบคุมภายในเฉพาะระบบงาน ในระบบงานบัญชีของแต่ละงานจะมี

การควบคุมภายในออกเป็น 3 ประเภทคือการควบคุมข้อมูลนำเข้า (Input Controls) การควบคุมการประมวลผล (Processing Controls) และการควบคุมข้อมูลส่งออก (Output Controls) การควบคุมในแต่ละด้านจะเป็นดังนี้

2.1 การควบคุมข้อมูลนำเข้า (Input Controls) การควบคุมข้อมูลนำเข้าเป็นการกำหนดขั้นตอนการรับข้อมูลเพื่อนำไปประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ด้วยวิธีการที่จะทำให้มั่นใจว่าข้อมูลเหล่านั้นได้มีการอนุมัติอย่างถูกต้อง ไม่สูญหายหรือถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่ต้อง การควบคุมข้อมูลนำเข้านี้จะรวมถึงการควบคุมวิธีการไม่ยอมรับข้อมูล การแก้ไขข้อมูลที่ผิดให้ถูกต้อง การส่งข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งทำการแก้ไขแล้วส่งประมวลผลใหม่ ข้อมูลนำเข้าที่จะต้องมี การควบคุมแบ่ง เป็น 4 ประเภทคือ

2.1.1 ข้อมูลที่เป็นรายการ เช่น รายการชำระค่าหุ้น รายการจ่ายชำระเจ้าหนี้ รายการรับชำระจากลูกหนี้ ซึ่งเป็นรายการที่มีจำนวนมากผิดพลาดได้ง่าย แบบฟอร์มที่มีการจัดโครงสร้างอย่างที่ดีช่วยให้กรอกข้อมูลได้ง่ายรวดเร็วมีข้อผิดพลาดน้อยลง

2.1.2 รายการที่ต้องเก็บไว้ในแฟ้ม รายการแบบนี้มักมีปริมาณจำกัด เช่น การเปลี่ยนแปลงที่อยู่ของลูกค้า แฟ้มราคาสินค้ามักเกี่ยวเนื่องไปถึงรายการอื่น ๆ ได้ เช่นในราคาขายในแฟ้มราคาผิดพลาดทำให้ราคาขายผิดไป

2.1.3 รายการเพื่อการสอบถามบางครั้งอาจยังไม่เปลี่ยนแปลงในแฟ้มข้อมูลในระหว่างสอบถาม แต่อาจทำให้ผู้ใช้ข้อมูลตัดสินใจบางอย่างที่มีผลต่อข้อมูลรับเข้าอื่นเช่น ลงรายการเพิ่มส่งสินค้าแต่ยังไม่ได้รับจากผู้ขาย

2.1.4 รายการแก้ไขข้อผิดพลาด รายการที่แก้ไขมากอาจมีข้อผิดพลาดได้ง่ายกว่าการบันทึกรายการที่เกิดขึ้นเดิม

จากข้อมูลนำเข้าที่จะต้องมี การควบคุมทั้ง 4 ประเภทนี้มีวิธีการควบคุมดังนี้

1. ข้อมูลนำเข้า ควรจะเป็นข้อมูลที่ได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจในเรื่องนั้น ๆ แล้วจึงจะนำเข้ามาเพื่อประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์

2. ภายในระบบคอมพิวเตอร์ ควรจัดทำมีการพิสูจน์รหัสที่มีความสำคัญซึ่งใช้ในการบันทึกข้อมูลเพื่อป้องกันการสลับตัวเลขหรือใส่ข้อมูลผิดพลาดเช่น ถ้าใส่ตัวเลขผิดพลาดเครื่องจะไม่รับข้อมูล

3. มีการควบคุมการแปรสภาพข้อมูลให้อยู่ในสื่อที่คอมพิวเตอร์รับรู้อาจได้ เนื่องจากข้อผิดพลาดส่วนมากจะเกิดขึ้นกับการบันทึก (Keying)

4. ควรมีการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้อมูลจากการประมวลผลขั้นหนึ่งหรือระหว่างหน่วยงานเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล การเพิ่มหรือมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูล ซึ่งการควบคุมนี้จะเริ่มจากการรวมยอดของข้อมูลนำเข้ามาก่อนที่ขอยอดรวมที่ได้จากการประมวลผลในขั้นต่อมา

5. มีการสำรวจและควบคุม การแก้ไขข้อผิดพลาดทั้งหมดที่ตรวจพบโดยระบบประมวลผล และการนำเสนอรายการที่แก้ไขแล้ว ุดยการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ให้อยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ส่วนการแก้ไขข้อผิดพลาดควรกระทำโดยหน่วยงานที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดหรือบุคคลอื่นที่ทำงานอิสระแยกต่างหาก

2.2 การควบคุมการประมวลผล (Processing Controls) การควบคุมการประมวลผล เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้น เพื่อสามารถให้ความมั่นใจได้ว่าการประมวลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นไปตามที่กำหนด ซึ่งการควบคุมการประมวลผลปกติจะรวมอยู่ในโปรแกรมคำสั่ง ทั้งนี้โดยเหตุผลเพื่อป้องกันและติดตามข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น ดังนี้

1. การละเว้นไม่นำเข้าข้อมูลนำเข้าทั้งหมดมาประมวลผล หรือมีการนำเข้าซ้ำกัน

2. การประมวลผลและการปรับข้อมูลในแฟ้มติดแฟ้ม

3. การประมวลผลข้อมูลนำเข้าไม่สมเหตุผล

4. การสูญหายหรือบิดเบือนข้อมูลระหว่างการประมวลผล

ดังนั้นการควบคุมการประมวลผลควรทำดังนี้

1. ควรมีการหาผลรวมของจำนวนที่ต้องการควบคุมเพื่อเปรียบเทียบกับยอดรวมของข้อมูลนำเข้า เช่น รวมยอดข้อมูลนำเข้าทางด้านเดบิตและเครดิต เพื่อประมวลผลผ่านบัญชีแยกประเภท ควรมีโปรแกรมให้เครื่องรวมยอดข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลทั้งทางด้านเดบิตและเครดิตด้วยเช่นกัน

2. การควบคุมควรช่วยป้องกันไม่ให้มีการหยิบแฟ้มติดมาประมวลผล ซึ่งรายละเอียดของแฟ้มอาจใช้วิธีตรวจสอบด้วยมือ

3. องค์กรให้มีการตรวจสอบข้อจำกัดและความสมเหตุสมผลในโปรแกรมคำสั่ง เช่น การคิดค่าเสื่อมราคาสะสมจนสูงกว่าราคาสินทรัพย์ ซึ่งโปรแกรมคำสั่งที่ออกแบบไว้ที่จะขจัดข้อผิดพลาดจากการประมวลผลได้

4. ในวงจรกิจการประมวลผลควรจัดทำมีการกระทบผลที่ได้จากการประมวลผล เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องในบางจุดที่เหมาะสม ครอบคลุมรายการบางอย่างเท่านั้นเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลการประมวลผลในบางขั้นตอนสิ้นสุดลง

2.3 การควบคุมข้อมูลส่งออก (Output Controls) การควบคุมข้อมูลส่งออกจัดทำขึ้นเพื่อให้ความเชื่อมั่นในความถูกต้องของผลที่ได้จากการประมวลผล และเพื่อให้มั่นใจว่าเฉพาะบุคคลผู้มีอำนาจในเรื่องนั้นเท่านั้นที่ได้รับข้อมูลส่งออก การควบคุมข้อมูลส่งออกควรเป็นดังนี้

1. ยอดรวมของข้อมูลส่งออกที่ต้องการควบคุมควรจะมีการกระทบยอดกับยอดที่ควบคุมสำหรับข้อมูลรับเข้าและยอดรวมที่ได้จากการประมวลผล เช่น ยอดรวมของรายละเอียดลูกหนี้ ควรจะมีการตรวจสอบกับยอดคงเหลือของบัญชีลูกหนี้

2. ควรมีการตรวจทานอย่างผ่าน ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่งออก และทำการทดสอบโดยเปรียบเทียบข้อมูลส่งอกกับเอกสารเบื้องต้น ใช้สำหรับกรณีที่ไม่สามารถควบคุมโดยการกระทบยอดของผลรวมได้ เช่น รายการชื่อของสินค้า

3. ข้อมูลส่งออกควรส่งให้เฉพาะผู้ใช้ที่ได้รับอำนาจในเรื่องนั้น เท่านั้น อาจทำโดยหน่วยงานอิสระที่ทำหน้าที่รับผิดชอบแจกจ่ายข้อมูลส่งออกทั้งหมด เพื่อเป็นการควบคุมเก็บรักษาข้อมูลและป้องกันการผิดพลาดกรณีข้อมูลส่งออกส่งไปผิดที่

จากการควบคุมภายในของระบบการประมวลข้อมูลทั้ง 3 อย่างที่กล่าวมาแล้ว นั้น การประเมินผลการควบคุมภายในเรื่องนี้ ผู้สอบบัญชีควรจะพิจารณาถึงเรื่องต่อไปนี้คือ

1. การควบคุมข้อมูลนำเข้าที่ไม่เพียงพออาจทำให้ข้อมูลสูญหาย ซ้ำซ้อน หรือนำเข้าไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจมีผลเสียอย่างร้ายแรงต่อรายงานทางการเงิน

2. การควบคุมการประมวลผลที่มีจุดอ่อนอาจมีผลร้ายแรงต่อการบันทึกข้อมูล ทำให้ข้อมูลสูญหาย ซ้ำซ้อน ยอดยกมาที่ใช้ในงานต่าง ๆ ผิดพลาดได้

3. การควบคุมข้อมูลส่งออก มีผลกระทบอย่างมากต่องานสอบบัญชี ถ้ามีการควบคุมการแจกจ่าย เอกสารบทประอง โอกาสผิดพลาดจะไม่ได้มาก

จากการควบคุมภายในทั่วไปและการควบคุมเฉพาะระบบงานพอจะสรุปได้ว่า ลักษณะของการควบคุมภายในของระบบคอมพิวเตอร์ที่ศึกษามีลักษณะใหญ่ ๆ 3 ประการคือ

1. กำหนดแผนการแบ่งส่วนงาน และวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้มีการสอบทานงานซึ่งกันและกัน โดยการแบ่งแยกส่วนงานนั้นอาจทำได้ดังนี้

1.1 มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างพนักงานแต่ละคน เพื่อให้มั่นใจว่าไม่มีผู้ใด เกี่ยวข้องกับการบันทึกบัญชีตั้งแต่ต้นจนจบ

1.2 กำหนดวิธีการให้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความถูกต้องแม่นยำในการจัดเตรียมข้อมูลขึ้นต้นและในชั้นตอนของการประมวลข้อมูล

1.3 ให้มีการสอบทานเอกสารและการบันทึกต่าง ๆ อย่างทันทีโดยผู้มีอำนาจ

1.4 ให้มีการสอบทานและตีความหมายในผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายที่ได้จากระบบบัญชี

2. กำหนดให้มีแผนตรวจสอบภายใน เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ ซึ่งจะมีประโยชน์กับผู้สอบบัญชีภายนอกกรณีที่ต้องการผลลัพธ์ เป็นกรณีพิเศษก็อาจขอความร่วมมือจากแผนกตรวจสอบภายในได้ งานอีกอย่างหนึ่งของแผนกตรวจสอบภายในก็คือการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น (Input Data) และการกระทบยอดผลลัพธ์ที่ได้ (Output)

3. กำหนดวิธีการป้องกันผู้แทรกแซงในระหว่างประมวลผล ซึ่งมีหลายวิธี ดังนี้คือ

3.1 ควบคุมการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยหน่วยควบคุมส่วนกลาง

3.2 แบ่งแยกหน้าที่ภายในหน่วยประมวลข้อมูล

3.3 ใช้ผู้ตรวจสอบภายในเพื่อควบคุมผู้ดำเนินการเครื่องคอมพิวเตอร์

3.4 ให้เครื่องพิมพ์ผลลัพธ์ออกมาหากมีการป้อนข้อมูลด้วยเครื่องพิมพ์ดีดเข้าสู่คอมพิวเตอร์โดยตรง

3.5 เปรียบเทียบเวลาที่วางแผนกับเวลาที่ใช้จริงสำหรับการประมวล

ข้อมูลชุดหนึ่ง ๆ

การควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการบันทึกบัญชี
 การควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการบันทึกบัญชีมี
 ลักษณะดังนี้

1. มีการกำหนดแผนการแบ่งส่วนงานและวิธีปฏิบัติงาน โดยการแบ่งแยก
 หน่วยงานออกจากกันโดยเด็ดขาด ผู้ควบคุมเครื่องจะทำหน้าที่แยกจากผู้จัดทำโปรแกรม
 ซึ่งโดยทั่วไปแล้วโปรแกรมของ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในสหกรณ์ออมทรัพย์จะเป็น
 โปรแกรมสำเร็จรูปที่บริษัทผู้ขาย เครื่องคอมพิวเตอร์ เสนอขายและนำมาปรับใช้กับงาน
 ของสหกรณ์ออมทรัพย์ มีการกำหนดรหัสของข้อมูลนำเข้า เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไป
 อย่างสม่ำเสมอและมีความถูกต้องแม่นยำ ก่อนที่จะมีการนำข้อมูลเข้า เครื่องมีการสอบทาน
 เอกสารต่าง ๆ โดยผู้มีอำนาจ
2. กำหนดให้มีแผนกตรวจสอบภายใน สหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่ โดยทั่ว ๆ
 ไป จะมีแผนกตรวจสอบภายใน เพื่อช่วยควบคุมและแนะนำปัญหาด้านการดำเนินงานการเงิน
 และบัญชี ซึ่งจะครอบคลุมถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่สหกรณ์นั้น ๆ ใช้ปฏิบัติอยู่ด้วย เช่น การ
 ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น การกระทบยอดผลลัพธ์ที่ได้
3. กำหนดวิธีการป้องกันผู้แทรกแซงในระหว่างประมวลผล โดยการทำเครื่อง
 คอมพิวเตอร์พิมพ์ผลลัพธ์ที่ป้อน เข้าไปทุกสิ้นวันทำการ ในสหกรณ์ออมทรัพย์บางแห่งจะมีการ
 ควบคุมการใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์โดยหน่วยควบคุมส่วนกลาง

นอกจากการควบคุมภายในทั่ว ๆ ไปแล้ว สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใช้คอมพิวเตอร์
 ในการบันทึกบัญชีจะมีการควบคุมระบบการประมวลข้อมูลดังนี้

การควบคุมข้อมูลนำเข้า ข้อมูลนำเข้าทุกรายการจะเป็นข้อมูลที่ได้รับอนุมัติ
 ผ่านการตรวจสอบจากผู้มีอำนาจในเรื่องนั้น ๆ ก่อนทำการประมวลผล เช่น การเซ็นชื่อ
 ในเอกสาร มีการกำหนดรหัสในการบันทึกข้อมูล เช่น การรับฝากเงินมีทั้ง เลขที่บัญชีและ
 อักษรของ เจ้าของบัญชี เป็นอักษรย่อสามตัวแรก ถ้ามีส่วนใดส่วนหนึ่งของรหัสไม่ครบถ้วน

เครื่องจะไม่รับรายการนั้นเข้าประมวลผล

การควบคุมการประมวลผล การควบคุมการประมวลผลนี้ปกติจะรวมอยู่ในโปรแกรมคำสั่งซึ่งโปรแกรมคำสั่งที่สทกรณไอเอ็มอาร์พีใช้นี้จะ เป็นโปรแกรมที่บริษัทผู้ขายได้ศึกษาและปรับให้เข้ากับงานของสทกรณไอเอ็มอาร์พีซึ่งมีการปรับปรุงอยู่เสมอ สำหรับการควบคุมการประมวลผลในส่วนของสทกรณไอเอ็มอาร์พีที่กระทำกันคือ มีการสอบทานยอดของข้อมูลนำเข้ากับยอดรวมที่ได้จากการประมวลผล

การควบคุมข้อมูลส่งออก ได้มีการเปรียบเทียบยอดรวมของผลลัพธ์กับยอดรวมของข้อมูลนำเข้า เช่น ผลรวมของรายละเอียดเจ้าหน้าที่เงินรับฝากกับยอดคงเหลือของบัญชีเจ้าหน้าที่เงินรับฝาก